

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TUDEM EDEBİYAT ÖDÜLLÜ ÇOCUK ROMANLARININ
DUYARLIK EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve ARAS

Danışman: Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ

TOKAT

Haziran, 2022

ETİK SÖZLEŞME

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Tudem Edebiyat Ödüllü Çocuk Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça bölümünde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih: / /

Merve Aras

İmza

XXXXXX

JÜRİ İMZA SAYFASI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Merve ARAS tarafından hazırlanan “**Tudem Edebiyat Ödüllü Çocuk Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 24/06/2022 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen jüri tarafından Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Başkan) : Doç. Dr. Hasan Hüseyin MUTLU

Üye : Doç Dr. Beytullah KARAGÖZ

Üye : Prof. Dr. Adem İŞCAN

ONAY

..../...../.....

Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Duyarlık eğitiminin önemini kavramamı ve çocuk kitaplarına farklı bir bakış açısıyla yaklaşmamı sağlayan bu çalışmanın çocuklarımıza ve geleceğimize faydalı olmasını umut ediyorum.

Bana böyle değerli bir konuda çalışma fırsatı sunan,engin bilgileriyle ve desteğiyle her zaman yanımda olan kıymetli tez danışmanı hocam Doç. Dr. Beytullah KARAGÖZ'e; lisansüstü eğitime başlamam için bana cesaret veren ve yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Sami BASKIN'a; çalışma sürecinde beni yalnız bırakmayan, maddi ve manevi desteğini esirgemeyen sevgili ablam Serap Çelik ve eniştem Ergin Çelik'e; bana her zaman inanan ve kendime inanmamı sağlayan sevgili annem Gülay Aras'a içten duygularıyla teşekkür ediyorum.

ÖZET

TUDEM EDEBİYAT ÖDÜLLÜ ÇOCUK ROMANLARININ DUYARLIK EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Aras, Merve

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Beytullah Karagöz

Haziran 2022, xi+58

Çocuk edebiyatı; çocukların ilgi ve ihtiyaçlarının ön planda tutulduğu, hayata çocukların gözünden bakıldığı, çocuklar için ortaya konan bir edebiyattır. Yetişkin edebiyatından farklı olarak her yaş grubunun özelliklerinin dikkatle düşünülmesini gerektiren bu edebiyat türü düşünen, sorgulayan, estetik zevke sahip, topluma uyum sağlayabilen bireyler yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Günümüzde bireyselliğin ön plana çıkmasıyla toplum bilincinin kaybolmaya yüz tutmuş olması insanların kendileri dışında olup bitenleri de fark etmelerini gerekli kılmıştır. Bu sebeple etrafta olup bitene karşı bilinçli olmayı amaç edinen duyarlık eğitimi önemli bir konu haline gelmiştir. Bireylere küçük yaşlardan başlayarak kazandırılmak istenen duyarlık eğitiminin çocuk edebiyatı yapıtlarıyla kazandırılabilceği düşünülmektedir. Bu düşünceden yola çıkılarak yapılan bu araştırmanın amacı, Tudem Edebiyat Ödülleri'nde seçici kurul tarafından birinci olarak seçilen çocuk romanlarının duyarlık eğitimi açısından incelenmesidir. Araştırmada 2003 yılından itibaren verilen bu ödüllerde birincilik ödülü almış olan 7 adet çocuk romanı incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmış olup veriler doküman incelemesi yöntemiyle toplanmıştır. Duyarlık alanlarının belirlenmesinde ve gruplandırılmasında Aslan (2016), Alemdar ve Söngü (2017), Karakuş Tayşı'nın (2019) oluşturduğu kategoriler dikkate alınarak içerik analizi yapılmıştır. Belirlenen 30 duyarlık alanı farklı düzeylerde romanlarda tespit edilmiştir. Yapıtlarda en sık aile bireylerine, dile ve doğaya duyarlık alanlarına ilişkin konular bulunmaktadır. Bunun yanında arkadaşlığa, hayvanlara, bilime, sağlığa, yardımlaşmaya, ölüme, barışa, okuma kültürüne duyarlık alanlarına ilişkin konular da sıkça yer almaktadır. Araştırma sonuçlarından yola çıkılarak incelenen romanların, çocuklara pek çok konuda duyarlık kazandırılmasında rol üstleneceği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Duyarlık, Tudem, çocuk edebiyatı, roman, duyarlık eğitimi.

ABSTRACT

EXAMINATION OF TUDEM LITERATURE AWARD-WINNING CHILDREN'S NOVELS IN TERMS OF SENSITIVITY EDUCATION

Aras, Merve

Master's Thesis, Division Of Turkish Education

Advisor: Associate Professor Dr. Beytullah Karagöz

June, 2022, xi+58

Children's literature is a literature that is put forward for children, in which the interests and needs of children are kept at the forefront, life is looked at through the eyes of children. Unlike adult literature, this type of literature, which requires careful consideration of the characteristics of each age group, aims to educate individuals who think, question, have aesthetic taste, and can adapt to society. Nowadays, with the coming to the forefront of individuality, the fact that the consciousness of society has been lost has made it necessary for people to realize what is happening outside of themselves. For this reason, sensitivity training, which aims to be aware of what is happening around, has become an important issue. It is thought that the sensitivity education that is desired to be given to individuals starting from an early age can be gained through children's literature works. Based on this idea, the purpose of this research is to examine the children's novels selected as the first by the selection committee at the Tudem Literary Awards in terms of sensitivity education. In the research, 7 children's novels that have received the first prize in these awards given since 2003 were examined. A qualitative research design was used in the research and the data were collected using the document review method. Content analysis was carried out by taking into account the categories created by Aslan (2016), Alemdar and Süngü (2017), Karakuş Tayşi (2019) in determining and grouping the sensitivity areas. The identified 30 sensitivity areas have been identified in novels at different levels. Most often in the works there are topics related to family members, areas of sensitivity to language and nature. In addition, topics related to areas of sensitivity to friendship, animals, science, health, assistance, death, peace, reading culture are also frequently included. Based on the results of the research, it is thought that the novels examined will play a role in giving children sensitivity on many issues.

Keywords: Sensibility, Tudem, children's literature, novel, sensibility education.

İÇİNDEKİLER

ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ İMZA SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLO LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	2
Önem	4
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	5
BÖLÜM II	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
Çocuk Edebiyatı	7
Çocuk Kitabı ve Özellikleri.....	8
Çocuk Edebiyatında Türler.....	11
Duyarlık ve Duyarlık Eğitimi.....	11
Duyarlık Kategorileri.....	12
Duyarlık Eğitiminde Roman.....	15
Tudem Edebiyat Ödülleri	17
İlgili Araştırmalar	17
BÖLÜM III.....	21
YÖNTEM	21
Araştırma Modeli	21
İncelenen Dokümanlar	21
Verilerin Toplanması ve Analizi	21
İnandırıcılık/Aktarılabilirlik	23
BÖLÜM IV.....	24
BULGULAR.....	24

BÖLÜM V	32
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	32
Sonuç ve Tartışma.....	32
Öneriler.....	36
KAYNAKÇA.....	37
EKLER.....	41
Ek 1. Duyarlık Türü Alıntıları.....	41
Ek 2. Özgeçmiş	58

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Kitaplar ve Özellikleri	21
Tablo 2. Duyarlık Kategorileri.....	22
Tablo 3. Selin Beni Terk Etti Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular.....	24
Tablo 4. Kuş Olsam Evime Uçsam Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular .	24
Tablo 5. Almarpa'nın Gizemi Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular.....	24
Tablo 6. Mavi Zamanlar Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular	25
Tablo 7. Teneke Kaplı İvan Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular	25
Tablo 8. Kapiland'ın Kobayları Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular.....	25
Tablo 9. Amber'in Zaman Kapsülü Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular .	26
Tablo 10. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Selin Beni Terk Etti Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler	26
Tablo 11. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Kuş Olsam Evime Uçsam Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler	27
Tablo 12. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Almarpa'nın Gizemi Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler	27
Tablo 13. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Almarpa'nın Gizemi Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler (Devamı)	28
Tablo 14. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Mavi Zamanlar Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler.....	28
Tablo 15. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Mavi Zamanlar Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler (Devamı).....	29
Tablo 16. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Teneke Kaplı İvan Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler	29
Tablo 17. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Teneke Kaplı İvan Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler (Devamı)	30
Tablo 18. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Kapiland'ın Kobayları Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler	30

Tablo 19. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Kapiland'ın Kobayları Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler (Devamı)	31
Tablo 20. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili <i>Amber'in Zaman Kapsülü</i> Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler	31

KISALTMALAR

D. : Duyarlık

TUDEM: Test Uygulama Deęerlendirme ve Eğitim Merkezi

S. : Sayfa

Yy. : Yüzyıl

Vb. : Ve benzeri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim; kişinin davranışlarının, yeteneklerinin istenilen yönde çağa ve topluma uygun olarak geliştirilmesi, değiştirilmesi sürecidir (Akyüz, 2015; Kavcar,1982). Bu süreçte insanın duygu ve düşüncelerini etkileyerek kişiliğinin değişmesine ve gelişmesine katkı sağlayan edebiyat sanatından yararlanılmaktadır (Kavcar,1982). Edebiyat çağlar boyunca insanoğlunun duyduğunu, düşündüğünü etkili bir biçimde ortaya koymuştur (Kavcar,1982). Konusu insan olan bu sanat dalına yön verenler de duygu ve düşünceleri eğitilmiş, hayata farklı bakış açısıyla yaklaşan sanatçılardır.

Hayata başkalarının gözünden bakabilen, çevresinde olanları tarafsızca gözlemleyebilen, güzelliklerin farkında olan gerçek sanatçılar bunları eserlerine yansıtarak toplumda da farklı bakış açıları oluşturabilmektedirler. Bu sanatçıların oluşturdukları insan ruhunu iyiyle güzelle tanıştıran, insana başkalarını görme fırsatı sunan, insanın duygu ve düşünce dünyasının çeşitlenmesine olanak tanıyan edebiyat sanatı; Aslan (2013) tarafından kişinin kendi hayatı dışındaki hayatları görmezden gelmeme, yaşanan haksızlıklara ve yapılan kötülöklere empatiyle yaklaşarak çözüm arama, doğaya, canlılara sağduyuyla yaklaşma ve başkalarının duygularını duyumsayabilme yeteneğı olarak tanımlanan duyarlığın kazandırılabilceğı en doğru sanattır.

Bu sanat dalının en önemli kollarından olan çocuk edebiyatı duyarlık bilincinin kazandırılmasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Bireylere çocukluktan itibaren kazandırılması gereken bu bilinç öğretici metinlerin, ders kitaplarının aksine edebi nitelikteki çocuk edebiyatı yapıtlarıyla verilmelidir. Çocuğın duyarlık kazanmasında bu denli önemli olan çocuk edebiyatı hitap ettiğı kitle sebebiyle oldukça hassas ve üzerinde çok fazla çalışılması gereken bir alandır. Topluma faydalı, düşünen, sorgulayan, bilinçli, güzellik algısı olan bireyler yetiştirmeyi hedefleyen bu alan hem oldukça zor hem de kıymetli bir alandır (Evsen,2019). Bu alandaki çalışmalar batıda 18.yy'da başlarken Türkiye'de Tanzimat döneminde başlamıştır. Günümüzde ise hızlı bir şekilde gelişmeye devam etmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2016).

Bu edebiyat dalını, Şimşek (2012, s.42) "gelişim sürecindeki çocuğın anlama ve kavrama düzeyini dikkate alarak duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyat" olarak

tanımlarken; Oğuzkan (1977, s.12) ise “usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad” şeklinde tanımlamaktadır. Çocuk edebiyatında roman, şiir, hikaye ve daha pek çok tür yer almaktadır. Fakat gerçek hayatı daha yakından ele alması sebebiyle inandırıcılığının da daha fazla olması çocukların roman türüne olan ilgisini arttırmaktadır. Çocuklara hayatı tanıtan farklı tecrübeler edinmelerine katkı sağlayan, bambaşka hayatlarda kendilerinden birer parça bulmalarına yardımcı olan roman bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda oldukça önemlidir.

Çocukların hayatına yön verdiği düşüncesinden hareketle bu çalışmada çocuk romanları incelenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda ödüllü çocuk romanları, duyarlık eğitimi, çocuk edebiyatı üzerine pek çok çalışmanın yapıldığı görülmüş fakat ödüllü çocuk romanlarının duyarlık açısından incelenmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple yapılan çalışmada Tudem Edebiyat Ödülleri’nde birincilik ödülü kazanan çocuk romanları duyarlık eğitimi açısından incelenerek alanyazındaki boşluğun doldurulması amaçlanmıştır.

Problem

Göğüş (1998, s.48), bir anlatım terimi olarak duyarlık sözcüğünü “1.Güzelliği, insanların neşe ve üzüntüsünü, her çeşit duyguyu anlayabilme yeteneği. 2. Yazın sanatında kişilerin iç yaşamına girilmiş, neşe, sıkıntı ve sorunlarıyla anlatılmış olması” biçiminde tanımlamıştır. Duyarlık tanımından yola çıkarak başkalarının duygularını ve yaşadıklarını duyumsayabilen, kendi dışındaki hayattan da haberdar olan, çevresine ve insanlara sağduyuyla yaklaşan, yapılan haksızlıklara kayıtsız kalmayan ve insanlara sevgi, saygı, hoşgörüyle yaklaşarak onları önemseyen kişilerin duyarlı oldukları söylenebilir (Aslan,2019). Sağlıklı bir toplum yapısı oluşturulması ancak duyarlılığı gelişmiş bireylerin varlığıyla mümkündür. Bu sebeple çocuk yaşta bireyleri nitelikli edebi yapıtlarla tanıştırmak duyarlık bilinci kazandırılmalıdır. Çocuk edebiyatının zenginliği sayesinde nitelikli eserlerle tanışmış çocukların duyarlılığının yüksek ve toplum bilincinin gelişmiş olması su götürmez bir gerçektir (Evsen,2019).

Bu araştırmada da insan hayatını bu denli etkileyen duyarlık ve çocuk edebiyatı arasındaki güçlü ilişkiden yola çıkarak Tudem Edebiyat Ödülleri’nde birincilik ödülü kazanan çocuk romanlarında hangi duyarlıklara yer verildiği problemine cevap aranmıştır. Bunun yanı sıra çalışmada aşağıdaki alt problemlere de yanıt aranmıştır:

1. Mavisel Yener'in *Mavi Zamanlar* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin hangileri kullanılmıştır?
2. Mavisel Yener'in *Mavi Zamanlar* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin kullanılma sıklıkları nedir?
3. Gökhan Tok ve Ülkü Çadircı'nın *Teneke Kaplı İvan* adlı romanlarında duyarlık eğitimi ölçütlerinin hangileri kullanılmıştır?
4. Gökhan Tok ve Ülkü Çadircı'nın *Teneke Kaplı İvan* adlı romanlarında duyarlık eğitimi ölçütlerinin kullanılma sıklıkları nedir?
5. Fatih Debbag'ın *Selin Beni Terk Etti* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin hangileri kullanılmıştır?
6. Fatih Debbag'ın *Selin Beni Terk Etti* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin kullanılma sıklıkları nedir?
7. Figen Gülü'nün *Amber'in Zaman Kapsülü* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin hangileri kullanılmıştır?
8. Figen Gülü'nün *Amber'in Zaman Kapsülü* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin kullanılma sıklıkları nedir?
9. Koray Avcı Çakman'ın *Almarpa'nın Gizemi* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin hangileri kullanılmıştır?
10. Koray Avcı Çakman'ın *Almarpa'nın Gizemi* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin kullanılma sıklıkları nedir?
11. Güzin Öztürk'ün *Kuş Olsam Evime Uçsam* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin hangileri kullanılmıştır?
12. Güzin Öztürk'ün *Kuş Olsam Evime Uçsam* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin kullanılma sıklıkları nedir?
13. Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin hangileri kullanılmıştır?
14. Miyase Sertbarut'un *Kapiland'ın Kobayları* adlı romanında duyarlık eğitimi ölçütlerinin kullanılma sıklıkları nedir?

Amaç

Yetkin bir kurul tarafından ödüle layık görülen yapıtların çocuk edebiyatının niteliğini arttıracak görüşünden yola çıkılarak yapılan bu çalışmada, Tudem Edebiyat Ödülleri'nde birincilik ödülü kazanan çocuk romanlarını duyarlık eğitimi açısından incelemek amaçlanmaktadır. Yapıtlardaki duyarlık alanlarının incelendiği bu çalışmayla

çocuk okurların duyarlık gelişimlerini olumlu yönde etkileyen yapıtlarla buluşturulması sağlanarak yaşama, insana ve doğaya fayda sağlanacağı düşünülmektedir.

Önem

Duyarlık; kişinin kendi hayatı dışındaki hayatları görmezden gelmeme, yaşanan haksızlıklara ve yapılan kötülöklere empatiyle yaklaşarak çözüm arama, doğaya, canlılara sağduyuyla yaklaşma ve başkalarının duygularını duyumsayabilme yeteneğidir (Aslan,2013). Günümüzde insanların birbirlerinden uzaklaşmaları, kendi kabuklarına çekilmeleri, yalnız kendileri için yaşamaya başlamaları toplumda iletişimsizliğe ve insanlar arasında çatışmalar yaşanmasına sebebiyet vermektedir. Bu durum da insanların başkalarını da görmelerini esas alan duyarlık bilincinin topluma kazandırılmasını zorunlu kılmaktadır (Kibris,2019). Topluma duyarlık bilincini kazandırmak bireylere erken yaşlarda duyarlık eğitimi vermekle orantılıdır.

Fakat bu eğitim öğretici yapıtlardan ziyade güzelliğı, sanatı esas alan nitelikli edebi yapıtlarla verilmelidir. Çocuğı ne yapması ya da yapmaması gerektiğini söyleyen yapıtlardan ziyade olayları çocuğun önüne sererek her şeyi kendine göre algılamasını sağlayan, çocukta güzellik duygusu uyandıran, onu sorgulamaya yönelten yapıtlar duyarlık kazandırmada oldukça etkilidir. Erken yaşlarda çocuğun nitelikli yapıtlarla tanışmasını sağlayan çocuk edebiyatının topluma sağladığı fayda da bu noktada yadsınamaz bir gerçektir. Çocuk edebiyatında da yetişkin edebiyatındaki edebi türler mevcut olmakla birlikte roman türü hayatı anlatarak çocukların farklı deneyimlere şahitlik etmesine olanak tanıyan, topluma uyum sağlamalarını kolaylaştıran eşsiz bir türdür (Şimşek,2012).

Hem çocuklar tarafından fazlasıyla tercih edilmesi hem de hayatın içinden bir tür olması sebebiyle çocuk romanlarının duyarlık eğitimindeki yeri ve öneminin incelenmesi gerekli görölmüştür. Çalışmada belli bir jürinin onayından geçtiğı için çocuklar tarafından daha fazla tercih edilebilecek Tudem ödüllü romanlar incelenmiştir. Alanyazında duyarlık eğitimi, çocuk edebiyatı, çocuk romanları hakkında çalışmalar olmasına rağmen Tudem ödüllü çocuk romanlarının duyarlık eğitimi açısından incelendiğı bir çalışmaya rastlanmamıştır bu sebeple, bu araştırmanın alanyazında bir eksikliği kapatacağı düşünülmektedir. Bu araştırmadan yola çıkılarak ödöl almış çocuk romanlarının niteliklerine ulaşılabilceğı ve yeni araştırmalara ışık tutulacağı düşünülmektedir.

Sayıtlılar

1. Aslan (2016), Alemdar ve Süngü (2017), Karakuş Tayşi (2019) tarafından oluşturulan “Duyarlık Kategori Listesi”, kitaplardaki duyarlık alanlarını tespit etmek için gerekli olan çerçeveyi oluşturmaktadır.
2. Bu çalışma 2003 yılından 2021 yılına kadar çocuk edebiyatı alanında ve roman dalında düzenlenen Tudem Edebiyat Ödülleri’nde birincilik ödülü almış olan kitapları temsil etmektedir.

Sınırlılıklar

Araştırmada yer alan bulgular 2003 yılından 2021 yılına kadar Tudem Edebiyat Ödülleri’nde birincilik ödülü alan *Kuş Olsam Evime Uçsam*, *Amber’in Zaman Kapsülü*, *Almarpa’nın Gizemi*, *Mavi Zamanlar*, *Teneke Kaplı İvan*, *Selin Beni Terk Etti*, *Kapiland’ın Kobayları* çocuk romanıyla sınırlandırılmıştır. Ödül alan çocuk romanlarından Sevtap Ayhan’a ait *Kırık Dökük Şeyleri Onarma Ustası* adlı roman 2020 yılında ödül almış olmasına rağmen basımı bulunmadığı için çalışma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Tanımlar

Duyarlık: Kendi yaşamı, kendi dünyası dışında olup bitenlerle ilgilenme; bunları umursama, sezip değerlendirebilme ve bu dış uyaranlara karşı bilinçli/uyanık olma, tepkide bulunma; olaylardan, insanların yaşadıkları olay ve duygulardan etkilenme ve olanları görmezden/bilmezden/anlamazdan gelmeme; başkalarının duyum ve duygularını kendilerini onların yerine koyma yoluyla anlama, duyumsama hatta yaşama yeteneği (Aslan, 2013, s.29).

Çocuk Edebiyatı: Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır (Sever, 2003, s.9).

Çocuk Romanı: Roman için gerekli olan dil, üslup, kurgu ve roman öğeleri bakımından bütün unsurları taşıyan çocuk gerçekliğine uygun ve çocuğa göre olan, özgün

çocuk duyarlılığına sahip, hedef kitlesi 8-12 yaş arası olan ve yetişkinlerce de okunabilen eserlerdir (Aydın, 2019).

Ödüllü Roman: Kurum, kuruluş, vakıf, birlik, dernek, sendika, belediye, yayınevleri, dergiler, okul, enstitü gibi çok çeşitli kollardan veya edebiyata hizmetlerinden ötürü bir aydının çoğunlukla bir yazarın anısını yaşatmak üzere adı altında açılan yarışmalarda yetkin bir jürinin değerlendirmesinden geçerek belirli başarı seviyesinin üstüne çıkmış romanlara denir (Aydın, 2019).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramsal çerçeve, “Çocuk Edebiyatı”, “Duyarlık ve Duyarlık Eğitimi”, “Tudem Edebiyat Ödülleri” şeklinde dört ana başlık etrafında sunulmuştur.

Çocuk Edebiyatı

Okuma insanın hayata bakış açısını değiştiren ve ondaki ufukları aydınlatan bir eylemdir. Okuma insana hayattan zevk alma, bilgi edinme, hayatı tanıma gibi fırsatlar sunar (Oğuzkan,1977). Bu fırsatlardan faydalanmak için bireyin kendini yazılı kültürün doğasına bırakması, okumayı yaşam tarzı haline getirmesi, sorgulayarak, düşünerek bilgileri özümsemesi kısaca bir okuma kültürüne sahip olması gerekmektedir (Sever, 2013). Bu kültür sayesinde insanlar yaşamadıkları konularda dahi bilgi sahibi olmakta bu da onlara deneyim kazandırmaktadır. Okuyan insan düşünmekte, sorgulamakta ve böylece sorunlara çözüm üretebilme konusunda da yetkinleşmektedir (Karagöz, 2019). Bireylerde okuma kültürü oluşturabilmek için öncelikle edebiyatın eşsiz dünyasından yararlanmak gerekmektedir.

Edebiyat; yazarın yeteneği, beğenisi ve yaratıcılığıyla ortaya koyulan, kurmaca olmasına rağmen inandırıcılığı da bulunan ve bu yönüyle insanların duygu ve düşünce dünyalarını etkileyen sanat dalıdır (Aslan, 2019). Bu sanat dalı pek çok amaca hizmet etmektedir. Demiryürek’e (2009) göre öncelikli amacı dili sevdirmektir. Fakat edebiyat sadece dili sevdirmekten ya da dil bilinci oluşturmaktan ibaret değildir. Edebiyat milli değerlerinin farkında olan çevresine de bunları fark ettiren bilinçli bireyler yetiştirmeyi de amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda ortaya konan edebi eserler ülkemizde Tanzimat dönemine kadar sadece yetişkinlere hitap etmekteydi. Fakat çocukların hayatı yetişkinlerden farklı algıladıkları, kendilerine özgü bir dünyalarının olduğu gerçeğinin kabullenilmesiyle çocuklara özgü edebiyatın ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur (Karakoç, 2014).

Çocuklara özgü oluşturulan çocuk edebiyatı; Sever (2003, s.9) tarafından “Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve

düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı.” olarak tanımlanırken, Yalçın ve Aytaş (2016, s.19) tarafından “Çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin tamamı.” olarak tanımlanmaktadır.

Sever (2013) edebiyatın çocuğa başka hayatları göstererek insanları anlama, hayatı keşfetme ve bu sayede toplumsal çevresini sürekli geliştirme imkanı sunan estetik bir sanat olduğunu savunurken, Şimşek (2012) kendini etkili ve güzel bir şekilde ifade etmek isteyen çocuğun bu yeteneği edebi eserler sayesinde kazanabileceğini bu sebeple edebiyat ihtiyacının ömür boyu süreceğini savunmaktadır. Sever (2013) ve Şimşek (2012)’in edebiyatın çocuklar üzerindeki etkisi hakkındaki görüşleri çocuklar için edebiyatın gerekliliğini ortaya koyacak niteliktedir.

Çocuk Kitabı ve Özellikleri

Çocuk kitapları, çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak oluşturulan, düşünme ve sorgulama yetilerini güçlendiren, dil gelişimlerini olumlu yönde etkileyen ve kullanılan resimlerle çocuğa estetik haz veren önemli yapıtlardır.

“Çocuğun her gün çevresinde gördüğü yaşantıları, sıradan ve bilinen sözlerle yineleyen bir kitap, çocuk için önemsenen bir iletişim aracı olmaktan gittikçe uzaklaşır” (Sever,2003, s.12). Bu sebeple çocuklara özgü edebiyatta sıradanlıktan uzak, çocuğa estetik haz veren, okuma alışkanlığı kazandıran ve çocuğun hayal gücünü geliştiren yapıtlar yer almalıdır (Evsen, 2019). Sever ‘e (2003) göre kitapların dayandırılması gereken ilkeler şu şekildedir:

- Kitaplarda çocuğa özgü, doğal, anlaşılabilir bir dil kullanılmalıdır.
- Sanatçı çocukların dilinden anlayabilmeli ve onlarla bağ kurabilmelidir.
- Çocuk kitapları ruh gelişiminin yanında dil gelişimi için de oldukça önemlidir. İnsanın kendini güzel ve doğru ifade edebilmesi ancak edebi eserlerden faydalanmakla mümkündür. Türkçenin kullanım olanakları, estetikliği çocuk kitaplarıyla çocuklara sezdirilmeli böylece kavramsal gelişimleri destelenmelidir.

- Çocuk kitaplarının önemli unsurlarından olan resim metinle uyumlu olmalı, çocuğun zihninde karmaşaya yol açmamalıdır. Çocuğun metni doğru yorumlaması ve zihninde canlandırmasını kolaylaştırmak için metinde yer alan olayları, şahısları tasvir edildiği gibi yansıtmalıdır. Estetik, dikkat çekici resimler kullanılarak çocuğun görsel algısı da güçlendirilmelidir.
- Kitaplar çocukların hayatı anlamasını ve yaşamdan zevk almasını sağlamalıdır.
- Sanatçının kurguladığı dünya çocuğun gerçeklik algısına uzak olmamalı, yaşamla kitap arasında bağ kurabilmelidir.
- Bir kitapta önce dış yapı tasarımı dikkat çekmektedir. Bu sebeple içerik kadar biçime de özen gösterilmeli ve çocukların kitaplara ilgiyle yaklaşmasını sağlayacak tasarımlar tercih edilmelidir.
- Çocuk kitapları çocuklara ne yapmaları ya da ne yapmamaları gerektiğini söyleyen kitaplar değildir. Bu edebi kitaplar çocuklara olayları sunarak onların zihinlerini ve duygularını harekete geçirerek hayatlarına dolaylı yoldan dokunan eserlerdir.

Çocuk kitaplarının sahip olması gereken bazı içerik ve biçim özellikleri bulunmaktadır.

Bir çocuk kitabında bulunması gereken dış yapı (biçimsel) ölçütler şu şekildedir:

- Büyüklük (boyutlar): Çocuklar farklı boyutlardaki yapıtlara ilgi duymaktadırlar. (Oğuzkan, 1977). Bu boyutlar çocukların taşımaya uygun olmakla birlikte kitabın kapakları açıldığında genişliğin çocuğun kucak boyundan büyük olmamasına dikkat edilmelidir (Şimşek, 2012).
- Hurufat (Harfler): Çocuk kitaplarında kullanılan harfler çocukların gelişim düzeylerine göre 12-36 punto arasında değişmektedir (Şimşek, 2012).
- Kapak ve Cilt: Çocuklar kitabın içeriğinden önce kapağıyla karşılaşmaktadırlar. Bu sebeple kapaklar çocukların dikkatini çekecek şekilde tasarlanmalıdır (Şimşek, 2016). Kapak tasarımında çocuğun uzun süre kitabı muhafaza edebilmesi için dayanıklılık oldukça önemlidir. Bu sebeple dikişsiz ve ciltsiz kitaplar yerine daha sağlam kitaplar tercih edilmelidir (Oğuzkan, 1977).
- Kağıt: Okuma kolaylığı ve kullanışlılık esas alındığında kitaplarda mat ve kaliteli kağıtlar kullanılmalıdır (Oğuzkan, 1977).
- Resimler: Sever (2003)'e göre çocuk kitaplarında resimler oldukça önemli unsurlardır. Şöyle ki resim, çocuğun metinden anladıklarını zihninde canlandırmasına yardımcı olarak metnin tamamlanmasına olanak sağlar,

resimlerden yola çıkarak çocuğun metne yeni anlamlar yüklemesine imkan tanır bunun yanında çocukta estetik zevk uyandırır. Çocukların yaratıcılıklarının gelişmesine de katkıda bulunan resimler tasarlanırken hitap edeceği kitlenin gelişim özelliklerine dikkat edilerek oluşturulmalıdır (Şimşek,2012).

- Sayfa düzeni: Satır aralarında normal ya da normalden fazla boşluk bırakılması, sayfa kenarlarında geniş boşluklar bırakılması ve ilköğretim birinci devre için kısa paragraflar tercih edilmesi gerekmektedir (Oğuzkan, 1977).

Bir çocuk kitabında bulunması gereken iç yapı (içeriksel) ölçütler şu şekildedir:

- Tema (Ana fikir): Bir eserin ortaya çıkışını sağlayan temel düşüncedir (Yalçın ve Aytaş, 2016). Tema, yetişkin ya da çocuk eserleri fark etmeksizin her yapıtta açık bir şekilde belli olmalı ve herkes aynı sonuca ulaşabilmelidir (Oğuzkan, 1977).
- Konu: Konu; yazarın üzerinde söz söylediği, yazı yazdığı olay, olgu, durumlardır (Özdemir, 2007). Çocuk kitaplarında konular çocukların hayatlarından uzaklaşmadan ve gerçeğe uygun bir şekilde ele alınmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2016). Çocuk kitaplarında ele alınacak konular Sever'e (2003) göre çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılayabilmeli ayrıca çocuklarda barış, dostluk gibi değerlerin yerleşmesine katkı sağlayabilmelidir.
- Kahraman: Olayların temelinde yer alarak gidişata yön veren, tüm olayların etrafında geliştiği kişidir (Sever, 2003). Çocuğun kitaptan etkilenmesi sürecinde önemli rol oynayan kahraman çocukla aynı yaş düzeyinde olmalı ve oldukça inandırıcı bir kurguyla oluşturulmalıdır. Bu durum çocuğun anlatının içine girebilmesi ve kendini karakterle özdeşleştirmesi açısından gereklidir (Şimşek, 2012). Oğuzkan (1977) da kitapların beğenilmesinde kahramanların çocuk seçilmesinin önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır. Çocuk kitaplarında kafa karışıklığına yol açmamak için çok fazla kahraman bulunmamalıdır (Yalçın ve Aytaş,2016; Oğuzkan,1977).
- Üslup ve Dil: Yazarların eserlerini özgün kılan anlatım tarzlarıdır (Oğuzkan, 1977). Sever (2003)'e göre çocuk kitapları dil ve anlatım özellikleri bakımından diğer kitaplardan ayrılmaktadırlar. Çocuk kitaplarında doğal ve anlaşılır bir dil tercih edilmelidir. Çoğunlukla anlamı bilinmeyen kelimelere yer verilmemekle birlikte çağrışım yoluyla anlamına ulaşılacak kelimelere de zaman zaman yer verilmeli ve çocuğun kelime hazinesi genişletilmeye çalışılmalıdır (Şimşek,2012; Yalçın ve Aytaş,2016).

- Plan / Kurgu: Eseri düzenli bir şekilde oluşturabilmek amacıyla yapılan tasarlama işlemidir (Oğuzkan, 1977). Yalçın ve Aytas (2016) çocuk kitaplarında kurgu yapılırken olaylar arasındaki tutarlılığa, konu ve tema bütünlüğüne, olayların anlaşılır bir sırayla ilerlemesine dikkat edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Aksi halde olaylarda karmaşayla karşılaşan çocuk kitabı anlamakta zorlanacak bu da kitaplara olan ilgisinin azalmasına sebebiyet verecektir.

Çocuk Edebiyatında Türler

Çocuk edebiyatı, iki yaşından ergenliğe kadar olan süreçte çocuk dünyasını göz önünde bulunduran, çocukların ilgi, istek, ihtiyaçlarını gözeten, gelişim düzeylerine uygun, sanatsal duyarlıklarını harekete geçiren ve çocuklara estetik zevk veren her türlü nitelikli ürünü kapsar (Sınar, 2006). Şimşek (2012), çocuk edebiyatı türlerini masal, hikaye (öykü), şiir, gezi yazısı, anı (hatıra), deneme, fabl (hayvan masalı), tiyatro ve roman olarak tasnif etmektedir.

Bu çalışmada sürükleyiciliği ve inandırıcılığıyla ön plana çıkan, hayatın içinden konular barındırması sebebiyle okurlara karakterlerle özdeşim kurma imkanı tanıyan, okurların hayal dünyalarını zenginleştiren ve okurlara farklı hayatları görme fırsatı sunan roman türü incelenmiştir.

Duyarlık ve Duyarlık Eğitimi

Duyarlık; kişinin kendi hayatı dışındaki hayatları görmezden gelmeme, yaşanan haksızlıklara ve yapılan kötülöklere empatiyle yaklaşarak çözüm arama, doğaya, canlılara sağduyuyla yaklaşma ve başkalarının duygularını duyumsayabilme yeteneğidir (Aslan, 2013). İnsanları önemsemeyi, onları fark etmeyi, sadece kendi dünyamızda yaşamamayı, hayata başka pencerelerden bakmayı esas alan duyarlık günümüzde oldukça önemli bir noktadadır. İnsanları bencilleştiren, yalnızlığa özendiren bu çağda duyarlığın geliştirebilmesi için fazlasıyla çaba harcamak gerekmektedir (Kibris, 2019). Bu zorlu süreçte sadece öğretici eserlerden yararlanmak çocuklara duyarlık kazandırmada yeterli değildir. Ders kitapları gibi öğreticiliğin ağır bastığı kitaplar yerine çocukların duyularına hitap eden, edebi niteliği olan çocuk kitapları duyarlık kazandırma aşamasında daha etkili görölmektedir (Aslan, 2013). Karakuş Tayşi (2019) de bu görüşü destekleyerek edebiyatın duyulara hitap ederek duyarlık kazandırmada etkili olduğunu savunmaktadır.

Çocukluk döneminden itibaren duyarlık bilincini geliştirme imkanı sunan edebiyat alanı ise çocuk edebiyatıdır. Çocuk edebiyatının düşünen, sorgulayan ve çevresine karşı duyarlık kazanmış bireyler yetiştirmeyi amaçladığı söylenebilir (Alemdar ve Söngü, 2017; Sever,2003). Çocuk edebiyatının bu amacını gerçekleştirebilmesi için edebi eserlerin sezdirim gücünden yararlanılarak çocukların çevrelerine, olaylara, insanlara kayıtsız kalmamalarını sağlayan duyarlık eğitime ihtiyacı vardır. (Aslan,2019; Melanlıoğlu,2020).

Duyuların eğitilmesinde ise sanatçı duyarlılığıyla oluşturulmuş, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına uygun nitelikli çocuk kitapları tercih edilmelidir (Sever, 2013). Erken yaşlarda nitelikli kitaplarla tanışan okurlar değerlerinin farkında olan yapıtlardaki duyarlılıkları içselleştirip davranış haline getiren duyarlı yetişkinler olurlar (Alemdar ve Söngü, 2017).

Duyarlık Kategorileri

Bu çalışmada romanlar duyarlık eğitimi açısından incelenirken Aslan (2016), Alemdar ve Söngü (2017), Karakuş Tayşi'nin (2019) çalışmalarında yer alan kategorilerin sentezlenmesiyle oluşturulmuş olan kategorilerden yararlanılmıştır.

Alanyazında yer alan duyarlık eğitimi çalışmalarına bakıldığında duyarlık kategorilerinin açıklamalarına yalnızca Sezer'in (2021) yer verdiği tespit edilmiştir. Kategorilerin yoruma açık bırakılmasının çalışmalardaki verilerin açık ve net anlaşılmasına engel olacağı düşünüldüğü için çalışmanın güvenilirliğinin artması açısından Tablo 2'de verilen duyarlık kategorilerinin açıklanması uygun görülerek araştırmacı tarafından şu şekilde yorumlanmıştır:

Dilsel duyarlık: Atasözü, masal, tekerleme gibi Türkçeyi zenginleştiren unsurları, Türkçenin sözvarlığının derinliğini, inceliğini fark etme ve buradan hareketle Türkçeye gereken özeni gösterme çabası içinde olma. Ayrıca eserlerde yer alan başka dilleri de fark ederek tüm dünya dillerine özenle ve ilgiyle yaklaşma.

İnsana, insan mutluluğuna duyarlık: İnsana insan olduğu için değer verip onların mutluluğu için çaba gösterme, insanların sevinçlerini önemseme. Onların mutluluklarıyla mutlu olabilme.

Kadına duyarlık: Kadın erkek eşitliğinin farkında olma, kadınların emeklerine değer verme, kadınların da her alanda en iyi şekilde yer alabilecekleri görüşünü duyumsama.

Aşka- sevgiye duyarlık: İnsanlara yakınlık hissetme, gönül bağıyla bağlanma, değer verme. Verilen değeri göstermenin gerekli olduğunun bilincinde olma.

Hayvanlara duyarlık: Hayvanların da canlı olduklarının ve yardıma muhtaç olduklarının farkında olma, ihtiyaçlarını karşılamak için çaba gösterme, onlara şefkat gösterme ve onları sevmek.

Aile bireylerine duyarlık: Aile bireylerinin hislerine, yaşadıklarına ortak olma duygusuyla hareket etme bilincine sahip olma. Bireylerin birbirlerini iyi ya da kötü etkilediğinin farkında olma.

Barışa duyarlık: Huzur, refah içinde yaşama ve savaşın ya da herhangi bir çatışmanın barışa engel olmaması konusunda hassasiyet gösterme. Her konuda barışın gerekli olduğu bilincinde olma.

İyilik yapmaya duyarlık: İyi niyetle başkalarına faydalı olmayı önemseme.

Paylaşmaya duyarlık: İnsanın başkalarını da düşünerek elindekini bölüşmeye kıymet vermesi, sadece kendini düşünmemesi.

Toplumsal huzura duyarlık: Toplumun güvenli ve huzurlu bir şekilde yaşamını sürdürmesinin önemini fark etme.

Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık: Yapılan her işte verilen emeğin kıymetini bilme, görmezden gelmeme. Emek verildiği sürece başarılı olunabileceğinin farkında olma.

Yoksul insanlara duyarlık: Yardıma muhtaç insanların derdini duyumsayabilme ve yanlarında olma.

Hakka, hukuka, adalete duyarlık: Adil yaşamak, haklının yanında olmak, haksızlığa uğrayanları görmezden gelmemek için çaba gösterme.

Yardımlaşmaya duyarlık: Her konuda insanların birbirleriyle yardımlaşabileceklerinin bilincinde olma, insanlara yardım etmenin önemini bilme.

Bilime ve bilimsel düşünceye duyarlık: Bilgiye ulaşmak için çaba göstermenin, sorgulamanın, düşünmenin, bilimin farkında olma, bilimselliği önemseme.

Doğaya ve çevreye duyarlık: Etrafında olup bitenlerin, doğanın insana verdiklerinin, doğadaki canlıların farkında olma, doğanın yok olmaması için çaba gösterme, doğayı hissederek onu korumanın gerekli olduğu bilincine erişme.

Sanata ve estetik olana duyarlık: Müzik, resim, tiyatro ve daha pek çok sanat dalının insana kazandırdığı estetik zevkin, güzelliklerin farkında olma, etrafındaki estetik zevkle oluşturulmuş mimari eserleri görme ve onlara dokunarak sanatı duyumsama.

Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık: Yeme, içme, barınma gibi ihtiyaçların insan hayatı için önemini fark etme. Hayatı devam ettirebilmek için ne kadar gerekli olduklarının bilincinde olma.

Sağlığa duyarlık: İnsanın sağlığını yitirmesi durumunda hayatını istediği şekilde devam ettiremeyeceğinin, yaşam kalitesinde düşüş meydana getireceğinin farkında olma ve tüm bu sebeplerden dolayı sağlığa önem verilmesi gerektiğinin bilincinde olma.

Kişiyi özgü özelliklere duyarlık: İnsanlarda farkındalık yaratan, onu yansıtan özelliklerin farkında olma ve bu özelliklere göre davranma.

Özgüvenli olmaya duyarlık: İnsanın kendini önemsemesi, yapabileceklerinin farkında olması ve kendine güvenerek hareket etmesi gerektiğinin bilincinde olması.

Özgürlüğe duyarlık: Hiç kimseye ya da hiçbir yere bağlı olmadan dilediğince yaşamamanın önemini bilme ve buna göre yaşama isteğine sahip olma.

Mesleklere duyarlık: Meslek dallarını bilme, hangi mesleğe sahip olacağına karar verebilme, meslek dallarının özelliklerine hakim olma. Her mesleğin kıymetli olduğunun ve belli zorluklarının olduğunun farkında olma.

Dürüstlüğe duyarlık: Yalan söylemenin kaybettireceklerinin, güvenilir bir insan olmak için dürüstlüğün önemini farkında olma ve dürüst olmaya çaba gösterme.

Okuma kültürüne duyarlık: Kitap okumayı sevmenin ve kitap okumayı alışkanlık haline getirmenin sağlayacağı faydaların bilincinde olma. Kitaplara değer verme.

Ölüme duyarlık: Ölümün varlığını kabullenme, herkesin bir gün öleceği bilincinde olma.

Arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık: Kendini yakın hissettiği, arasında farklı bağ bulunan insanlara kıymet vermenin önemini duyumsama. Arkadaşlarla vakit geçirmenin, dostluk kurmanın gerekliliğinin farkında olma.

İnsan ilişkilerine duyarlık: İnsanı insan olduğu için önemseme ve onlara kendine davranılmasını istediği gibi davranmaya çaba gösterme.

Umuda- umutlu olmaya duyarlık: İnsanın hedeflerine ulaşabileceğine olan inancının hiçbir zaman azalmaması ve bu inançla daima çaba göstermenin gerekliliğinin bilincinde olma.

Kültürel duyarlık: Tarihi değerlere, kültürel mirasa, geçmişe değer verme. Geçmişin günümüzü şekillendirdiğinin bilincinde olma ve bu bilinçle tarihi koruma, hissetme, özümseme çabası içinde olma.

Duyarlık Eğitiminde Roman

Yaratıcı zekanın en iyi şekilde kullanıldığı roman, kişiyi olayların içine çeken ve onları yaşama fırsatı sunan etkili bir türdür (Stevick, 2010). İnsan üzerinde bu denli etkili olan roman türünde sadece bir yapıt okuyarak dahi insanların birbirinden ne kadar farklı olduğunu ve insan ilişkilerini anlamak mümkündür (Kavcar,1982). Çünkü, “Roman insana insanı aydınlatan bir sanat koludur.” (Tahir, 1989, s.19).

Roman; konularını hayatın içinden alan, insanın sanata işlendiği, hayata farklı açılardan bakarak oluşturulan bir türdür (Kaplan,1987). İnsanın kendini ve çevresini bulduğu bu türde belli bir zaman ve mekanda belli bir kişinin etrafında geçen olaylar sağlam bir mantık çerçevesinde sunulmaktadır (Kantarcıoğlu,1988).

İnsana yaşanmış ya da yaşanabilir izlenimi veren, ele alınan konularla, kişilerle, yer ve zamanla inandırıcılığı yüksek olan bu türle çocuk okur ilköğretim 4. ve 5. sınıflardan itibaren tanıştırılmalıdır. Çevrelerine karşı merak duyan çocukların nitelikli romanlarla tanıştırılması onların etraflarını tanımalarına imkan sağlayacak ve dünyalarını zenginleştirecektir (Akbayır ve Şahin, 2005).

Hayatın gerçeklerinin yazarın zihninde kurgulanarak insanlara sunulduğu bu tür, insanı ele alarak çocuklara kahramanlarla özdeşim kurma, yaşamadıkları olaylar hakkında dahi tecrübe edinme, hayatı anlama fırsatı sunmaktadır. Yaşama en yakın tür olan roman her yaştan bireye hitap etmektedir. Fakat hitap edilen yaş grubu sebebiyle çocuk romanlarını oluşturmak daha fazla titizlik istemektedir. Yetişkinlere hitap eden konuların sadece anlatımının sadeleştirilerek çocuklara sunulması ve bunların çocuk romanı, çocuk şiiri şeklinde adlandırılması oldukça yanlıştır. Bir kitap içinde çocuk

dünyasını, çocukların hayat görüşlerini barındırdığı sürece çocuk kitabı olarak adlandırılabilir (Oğuzkan,1977). Bu sebeple çocuklar için yapıt veren sanatçılar öncelikle çocuk gerçekliğine inanmalı, eserlerini çocukların ilgi ve gereksinimlerini dikkate alarak oluşturmalıdır (Sever,2003). Çocuk gerçekliğiyle yazılmış bu yapıtların temel amacı çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmaktır. Çocuklar ders kitaplarından ziyade yetkin çocuk kitaplarıyla okumayı alışkanlık haline getirmektedirler (Sever,2003; Şirin, 1987). Bu alışkanlığı kazanmalarında etkili olan pek çok edebi tür bulunmakla birlikte insanı kapsamlı olarak ele alan ve çocukların hayatı farklı açılardan görmesine katkı sağlayan romanın da etkisi yadsınamayacak kadar fazladır (Yalçın ve Aytas,2016).

Roman, insanlara hayatı tanıma ve sevmeye fırsatı sunan türlerin başında gelmektedir (Şimşek,2012). Hayatı tanıtarak hayat tecrübelerini zenginleştirme fırsatı sunan roman, bununla birlikte başka insanların hayatlarını göstererek topluma uyum sağlama imkanı sunmaktadır (Oğuzkan,1977). Çocuğa farklı konular üzerinde düşünme fırsatı sunan bu tür soyut düşünme becerisi gibi pek çok üst düzey düşünme becerisinin gelişmesine de katkı sağlamaktadır (Şimşek,2012). Çocukların zihinsel gelişimlerinin yanında duygularını da devindiren roman, topluma duyarlı bireyler kazandırılmasında da oldukça önemli bir noktadadır. Sadece dilin tüm zenginliklerinden yararlanılan, çocuğa yönelik ilkesinin dikkate alındığı, içeriğiyle çocuklara insanı değerler başta olmak üzere pek çok değeri sezdiren, çocuklara okuma zevki veren nitelikli romanlar duyarlı bireyler yetiştirilmesinde etkili olabilmektedir.

Çocukların romanlardan zevk almaları ve onları okumaları için, romanlarda bulunması gereken belli başlı özellikler bulunmaktadır:

- Konular çocukların gelişim özelliklerine, ilgilerine, dünya görüşlerine, yaşam tarzlarına ve gereksinimlerine uygun seçilmelidir.
- Kurgu çocuk gerçekliğine uygun olarak sağlam bir mantıkla, sade bir şekilde tasarlanmalıdır.
- Çocukları etkileyebilecek, durağanlıktan uzak, heyecanlı ve belli bir mantık akışında oluşturulan olaylar tercih edilmelidir.
- Gerçek hayata uygun seçilen karakterlerin özellikleri çocuklara net bir şekilde anlatılarak olayları kavramaları kolaylaştırılmalıdır.

- Uzun anlatımlardan kaçınarak anlaşılır, canlı, çocuğu sıkmayan bir anlatım tarzı benimsenmelidir.
- Metnin anlaşılabilirliğini arttıracak, çocuğun dikkatini güçlendirecek ve estetik zevk verecek resimler kullanılmalıdır (Oğuzkan,1977; Yalçın ve Aytaş,2016).

Gerekli özellikleri barındıran çocuk romanları çocukların hayatını olumlu yönde şekillendirmelerine, çevrelerini ve kendilerini tanımalarına yardımcı olabilir.

Tudem Edebiyat Ödülleri

Çalışmada Tudem Edebiyat Ödülleri'nin tercih edilmesinin en önemli sebebi; Tudem Yayın Grubu'nun köklü bir geçmişe sahip olan güvenilir bir yayınevi olmasıdır. Tudem Yayın Grubu tarafından 19 yıldır şiir, roman, resimli kitap, tiyatro oyunu, öykü yazma alanlarında düzenlenen Tudem Edebiyat Ödülleri yarışmaları, edebiyatımıza yetkin ürünler kazandırmayı başarmıştır (URL 1).

En fazla roman türünde ödül verilen bu yarışmalarda çocuk romanı alanında ödül verilen yıllar: 2003, 2004, 2006, 2011, 2013, 2015, 2018 ve 2020'dir (URL 1). 2015 Tudem Edebiyat Ödülleri roman yarışmasında birinciliği “*Beşir*” romanı ile Güzin Öztürk elde etmiştir. “*Beşir*” adlı dosya “*Kuş Olsam Evime Uçsam*” adı ile yayımlanmıştır. 2020 yılında 18. Tudem Edebiyat Ödülleri roman yarışmasında birinciliği elde eden Sevtap Ayhan'a ait “*Kırık Dökük Şeyleri Onarma Ustası*” adlı dosyanın basımı bulunamadığı için çalışmada incelenememiştir.

İlgili Araştırmalar

Alandaki eksiklikleri fark etmek, alana katkı sağlayabilecek konulara yönelmek amacıyla yapılan literatür taramaları alanda önemli olabilecek konulara yönelmeye imkan tanımaktadır. İnsan ilişkilerini yakından etkileyen duyarlık kavramının da önemi yeni fark edilmiş olup alanyazında kendine çok geç yer bulabilmiştir. Bu bölümde duyarlık eğitimi ve çocuk edebiyatı üzerine yapılan araştırmalar incelenmiştir.

Aslan'ın (2013), “Duyarlık ve Düşünceyi Geliştirmede Çocuk ve Gençlik Edebiyatı” adlı çalışması duyarlık alanına ve çocuk edebiyatının duyarlık bilincinin kazandırılmasındaki rolüne değinen öncü bir çalışma niteliğindedir. Bu çalışma pek çok araştırmaya kaynaklık etmiş alanında önemli olan bir çalışmadır. Aslan (2016), Oğuz

Tansel'in 6 kitabındaki 41 masalı Aslan'ın (2013) belirlediği 14 alt duyarlık kategorisine göre incelemiştir. Masalların dile duyarlık alanı başta olmak üzere diğer alanlarda da çocuğu duyarlı kılabilecek nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alamdar ve Süngü (2017) Nazım Hikmet'in *Sevdalı Bulut* adlı kitabındaki 16 masalı, Aslan'ın (2013 ve 2016) belirlediği duyarlık kategorisine kendileri de ekleme yaparak oluşturdukları 18 alt kategori doğrultusunda incelemiştir. Bu inceleme sonucunda kitabın çocuğu birçok alanda duyarlı kılabileceği görülmüştür. Kitapta en sık aile bireylerine, iyilik yapmaya, kadına, emeğe ve çalışkanlığa, aşka-sevgiye ve yardımlaşmaya karşı duyarlık alanlarına ilişkin konulara değinildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Etoğlu Kibris (2019), Gülten Dayıoğlu'na ait 5 çocuk kitabını duyarlık eğitimi bağlamında incelemiştir. Bu incelemeyi yaparken Aslan'ın (2016) oluşturduğu duyarlık kategorisinden yararlanmıştır. 35 duyarlık alanında yapılan bu çalışmanın sonucunda kitaplarda en sık insana ve insanın mutluluğuna, insani özelliklere ve doğaya duyarlık alanlarına ilişkin konulara rastlanmakla birlikte Gülten Dayıoğlu'nun kitaplarının duyarlık açısından bireye katkı sağlayabileceği sonucuna da ulaşılmıştır.

Karakuş Tayşi (2019), Sevim Ak'ın üç çocuk kitabındaki öyküleri duyarlık eğitimi bağlamında incelemiştir. Aslan'ın (2016) oluşturduğu duyarlık kategorisinden yararlanarak 29 alt kategoride inceleme yapmıştır. Bu inceleme sonucunda kitaplarda en sık insana ve insanın mutluluğuna, dile duyarlık alanlarına ilişkin konulara rastlanmıştır. Diğer alanlara da sıkça değinen Sevim Ak'ın kitaplarının çocukların duyarlık eğitiminde etkili olabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Evsen (2019), Mustafa Ruhi Şirin'in masal ve şiirlerini duyarlık eğitimi açısından incelemiştir. Çalışmayı yaparken Aslan'ın (2013 ve 2016) oluşturduğu kategoriye ekleme yaparak oluşturduğu 35 alt kategoriden yararlanmıştır. Yapıtlarda en çok hayal ve düş gücüne duyarlık alanına ilişkin konuların yer aldığı tespit edilmiştir. Mustafa Ruhi Şirin'e ve yapıtlarına değinen bu çalışmada duyarlık bilincinin kazandırılmasında masalların ve şiirlerin önemli bir yeri olduğuna değinilmiştir.

Melanlıoğlu (2020), günümüz konularından olan göç ve mültecilik sorununa değinerek göç ve mültecilik konulu 5 çocuk kitabını duyarlık eğitimi bağlamında incelemiştir. Bu çalışma güncel ve toplumsal bir konuya değinmesi açısından oldukça önemlidir. Aslan (2013) ile Alamdar ve Süngü'nün (2017) duyarlık kategorilerinden

yararlanılarak oluşturulan 16 alt kategoride inceleme yapılmıştır. Bu inceleme sonucunda yapıtlarda sevgiye, kültüre, aile bireylerine, toplumsal huzura, doğaya, dile, temel yaşam ihtiyaçlarına ve iyilik yapmaya duyarlık alanlarına ilişkin konulara daha sık rastlanmıştır ve yapıtların duyarlık eğitimi için kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Çinpolat (2021), 2007 yılından beri düzenlenen Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ödülleri'nde yılın çocuk romanı ödülünü alan 6 kitabı duyarlık eğitimi bağlamında incelemiştir. Bu incelemede Aslan'ın (2013) ve Karagöz'ün (2009) çalışmaları dikkate alınarak oluşturulan ve Karagöz, Sezer ve Sarman'ın (2019) çalışmasında kullanılan duyarlık kategorileri kullanılmıştır. 25 alt duyarlık kategorisinin ele alındığı bu çalışmada genellikle insana ve insan mutluluğuna, aşka-sevgiye, hayvanlara, aile bireylerine, emeğe ve çalışkanlığa, doğaya-çevreye, sanat ve estetik olana, okuma kültürüne, dostluk ve arkadaşlığa duyarlık alanlarına ilişkin konular tespit edilmiştir. Bu çalışma ödüllü romanları ele alması açısından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Sezer'in (2021), 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarını duyarlık eğitimi açısından incelediği çalışmada Aslan (2013), Karagöz (2009) ve araştırmacının oluşturduğu 40 duyarlık kategorisi ele alınmıştır. Kitaplarda en sık insana ve insan mutluluğuna, hayvanlara, doğaya-çevreye, vatana-milllete duyarlık alanlarına ilişkin konuların yer aldığı tespit edilmiştir.

Demirtaş Özbilen (2021), Koray Avcı Çakman'a ait 8-13 yaş aralığına hitap eden 21 öykü ve romanları duyarlık eğitimi bağlamında incelemiştir. Kitapların incelenmesinde Aslan'ın (2013 ve 2016), Karakuş Tayşi'nin (2019), Evsen'in (2019), Etoğlu Kibris'in (2019) belirlediği ve araştırmacı tarafından geliştirilen 34 duyarlık kategorisinden yararlanılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda en sık insana ve insan mutluluğuna, hayvanlara, doğaya-çevreye, vatana-milllete duyarlık alanlarına ilişkin konulara rastlanmıştır.

Duyarlık eğitimi ve çocuk edebiyatı üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde ödüllü çocuk romanları üzerine sadece bir adet çalışmaya ulaşılmıştır. Seçici bir kurul tarafından ödül kazanan romanların çocuklar, öğretmenler ve ebeveynler tarafından tercih edilme sıklığının fazla olması olasılığı göz önünde bulundurulduğunda ödüllü yapıtların daha fazla incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple alanyazındaki bu eksikliği kapatmak amacıyla 36 yıllık yayın hayatı olan Tudem Yayıncılık tarafından

düzenlenen yarışmalarda birincilik ödülü alan çocuk romanlarının duyarlık eğitimi kapsamında incelenmesiyle alana katkı sağlanmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, incelenen dokümanlar, verilerin toplanması ve analizinin nasıl yapıldığı hakkındaki bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde veriler doküman inceleme, görüşme, gözlem gibi tekniklerle toplanmakta, olaylar doğal bir ortamda gerçekçi bir biçimde ortaya konmaktadır (Yıldırım ve Şimşek,2005). Bu yöntemin esas amacı verileri anlamlandırmak ve yorumlamaktır (Merriam, 2018). Bu yöntem Tudem Edebiyat Ödüllü romanların nitel bir yaklaşımla anlamlandırılıp yorumlanabilmesi için tercih edilmiştir.

İncelenen Dokümanlar

Araştırma kapsamında Tudem Edebiyat Ödülleri'nde çocuk romanı kategorisinde birincilik kazanan romanlar incelenmiştir. 2003 yılından itibaren verilmeye başlanan bu ödüllerde toplamda sekiz kez yılın çocuk romanı ödülü verilmiştir (URL 1). Araştırmada Sevtap Ayhan'a ait *Kırık Dökük Şeyleri Onarma Ustası* adlı romanın basımı olmaması sebebiyle 7 adet çocuk romanı incelenmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Kitaplar ve Özellikleri

Kitap Adı	Yazar Adı	Ödül Yılı	Sayfa Sayısı
Mavi Zamanlar	Mavisel Yener	2003	191
Teneke Kaplı İvan	Gökhan Tok ve Ülkü Çadircı	2004	237
Kapiland'ın Kobayları	Miyase Sertbarut	2006	200
Almarpa'nın Gizemi	Koray Avcı Çakman	2011	152
Amber'in Zaman Kapsülü	Figen Güllü	2013	190
Kuş Olsam Evime Uçsam	Güzin Öztürk	2015	116
Selin Beni Terk Etti	Fatih Debbağ	2018	120

Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışma kitapların duyarlık eğitimi açısından incelenmesini amaçladığı için veri toplamada doküman incelemesi yönteminden faydalanıldı. “Doküman incelemesi,

araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2006, s.187).

Verilerin analizinde içerik analizi kullanıldı. İçerik analizi, birbirine benzeyen verilerin belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlenip yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). İçerik analizi çeşitlerinden kategorisel analiz tercih edildi ve kitaplardan elde edilen veriler kategorilere yerleştirildi. Kategorileri oluşturabilmek amacıyla duyarlık eğitimi alanında literatür taraması yapıldı ve birçok çalışmada (Aslan, 2016; Alamdar ve Süngü, 2017; Etoğlu Kibris, 2019; Karakuş Tayşi, 2019; Evsen, 2019; Melanlıoğlu, 2020; Çinpolat, 2021; Sezer, 2021; Demirtaş Özbilen, 2021), Aslan (2016), Alamdar ve Süngü (2017), Karakuş Tayşi’nin (2019) oluşturduğu duyarlık kategorilerinin kullanıldığı tespit edildi. Bundan dolayı bu çalışmada da Aslan (2016), Alamdar ve Süngü (2017), Karakuş Tayşi’nin (2019) çalışmalarındaki kategorilerden yararlanıldı.

Çalışmada yararlanılan duyarlık kategorileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Duyarlık Kategorileri

Kategoriler		
1. Dilsel duyarlık	11. Emeğe ve çalışkanlığa duyarlık	21. Özgüvenli olmaya duyarlık
2. İnsana, insan mutluluğuna duyarlık	12. Yoksul insanlara duyarlık	22. Özgürlüğe duyarlık
3. Kadına duyarlık	13. Hakka, hukuka, adalete duyarlık	23. Mesleklere duyarlık
4. Aşka-sevgiye duyarlık	14. Yardımlaşmaya duyarlık	24. Dürüstlüğe duyarlık
5. Hayvanlara duyarlık	15. Bilime ve bilimsel düşünceye duyarlık	25. Okuma kültürüne duyarlık
6. Aile bireylerine duyarlık	16. Doğaya ve çevreye duyarlık	26. Ölüme duyarlık
7. Barışa duyarlık	17. Sanata ve estetik olana duyarlık	27. Arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık
8. İyilik yapmaya duyarlık	18. Temel yaşam ihtiyaçlarına duyarlık	28. İnsan ilişkilerine duyarlık
9. Paylaşmaya duyarlık	19. Sağlığa duyarlık	29. Umuda- umutlu olmaya duyarlık
10. Toplumsal huzura duyarlık	20. Kişiye özgü özelliklere duyarlık	30. Kültürel duyarlık

Kategorisel analizde veriler kodlandı. Kodlama yapılırken duyarlık kodları olarak Tablo 2’de verilen sayılar kullanılırken kitaplar A, B, C, D, E, F, G harfleriyle gösterildi. Çalışmada incelenen kitaplar verilerin güvenilirliği açısından 3 defa okundu kategoriler ve iletiler tekrar tekrar kontrol edildi. Son aşamada ise bulgular açıklandı ve yorumlama yapıldı.

İnandırıcılık/Aktarılabirlik

Bu çalışmada incelenen kitaplar öncelikle araştırmacı tarafından aralıklarla 3 defa okunmuş ve duyarlık kategorileri doğrultusunda kodlamalar yapılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla Türk Dili ve Edebiyatı uzmanı tarafından yeniden kodlama yapılmış ve elde edilen verilerin uyum yüzdeleri Miles ve Huberman formülüyle hesaplanmıştır. “Güvenilirlik Katsayısı = Üzerinde görüş birliği sağlanan konu ya da terim sayısı ÷ (Üzerinde görüş birliği bulunmayan konu ya da terim sayısı + Üzerinde görüş birliği sağlanan konu ya da terim sayısı) × 100” (Miles & Huberman, 1994; akt. Çinpolat,2021). Yapılan hesaplama sonucunda güvenilirlik katsayısının .96 (%96) olduğu tespit edilmiştir. Uzman ile araştırmacının arasındaki uyum yüzdesinin yüksek çıkması çalışmanın güvenilirliğini kanıtlamaktadır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde incelenen kitaplardan elde edilen bulgular tablo ve doğrudan alıntılarla sunulmuştur.

Tablo 3. Selin Beni Terk Etti Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular

Kitap Kodu	Duyarlık Kodu	Tespit Edilen Duyarlıkların Geçme Sıklığı	Toplam Duyarlık Sayıları/Geçme Sıklığı
A	1/2/3/4/5/6/8/13/ 14/15/16/17/18/1 9/20/21/22/23/24/ 25/26/27/28/30	1.(15)/2.(21)/3.(1)/4.(14)/5.(9)/ 6.(34)/8.(6)/13.(1)/14.(4)/15.(4)/ 16.(15)/17.(4)/18.(2)/19.(3)/ 20.(5)/21.(2)/22.(1)/23.(10)/ 24.(4)/25.(10)/26.(2)/27.(14)/28.(7)/30.(4)	24/192

Tablo 3'te *Selin Beni Terk Etti* adlı yapıtta çocuğu duyarlı kılacak konuların 192 defa geçtiği görülmektedir. Yapıtta en fazla insana ve insan mutluluğuna duyarlık, doğaya duyarlık, arkadaşlığa ve dostluğa duyarlık, aile bireylerine duyarlık geliştirebilecek konular yer almaktadır.

Tablo 4. Kuş Olsam Evime Uçsam Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular

Kitap Kodu	Duyarlık Kodu	Tespit Edilen Duyarlıkların Geçme Sıklığı	Toplam Duyarlık Sayıları/Geçme Sıklığı
B	1/2/4/5/6/7/ 8/9/10/12/14/15/1 6/17/18/ 19/20/21/22/ 23/24/25/26/ 27/28/29	1.(15)/2.(10)/4.(3)/5.(9)/ 6.(44)/7.(15)/8.(7)/9.(1)/ 10.(3)/12.(3)/14.(9)/15.(1)/ 16.(16)/17.(1)/18.(19)/19.(3)/ 20.(11)/21.(2)/22.(1)/23.(3)/ 24.(2)/25.(1)/26.(18)/27.(6)/28.(12)/29.(2).	26/217

Tablo 4'te *Kuş Olsam Evime Uçsam* adlı yapıtta 217 kere çocukta duyarlık oluşturacak konuya yer verildiği görülmektedir. Bu konulardan aile bireylerine, temel yaşam ihtiyaçlarına, ölüme, dile, barışa ve doğaya duyarlık daha fazla yer almaktadır.

Tablo 5. Almarpa'nın Gizemi Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular

Kitap Kodu	Duyarlık Kodu	Tespit Edilen Duyarlıkların Geçme Sıklığı	Toplam Duyarlık Sayıları/Geçme Sıklığı
C	1/2/3/4/5/6/8/9/ 11/13/14/15/16/ 17/18/19/20/22/ 23/24/25/26/27/ 28/29/30	1.(27)/2.(16)/3.(3)/4.(2) 5.(45)/6.(29)/8.(5)/9.(3) 11.(3)/13.(10)/14.(9)/ 15.(14)/16.(40)/17.(4) 18.(8)/19.(6)/20.(6)/22.(5)/ 23.(16)/24.(3)/25.(2)/26.(5)/ 27.(10)/28.(12)/ 29.(3)/30.(6).	26/292

Tablo 5'te *Almarpa'nın Gizemi* adlı yapıtta 292 defa duyarlık konularına değinilmiştir. Ve bu yapıtta aile bireylerine, hayvanlara ve doğaya duyarlık konuları daha sık geçmektedir.

Tablo 6. Mavi Zamanlar Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular

Kitap Kodu	Duyarlık Kodu	Tespit Edilen Duyarlıkların Geçme Sıklığı	Toplam Duyarlık Sayıları/Geçme Sıklığı
D	1/2/3/4/5/6/7/8/9/11 /12/13/14 15/16/17/18/19/20/2 1/23/24/ 25/27/28/29/30	1.(19)/2.(7)/3.(5)/4.(6)/5.(7)/ 6.(19)/7.(1)/8.(2)/9.(3)/11.(13)/ 12.(1)/13.(1)/14.(16)/15.(17) 16.(7)/17.(5)/18.(4)/19.(8) 20.(2)/21.(1)/23.(12)/24.(3) 25.(18)/27.(10)/28.(7)/29.(2)/30.(12).	27/208

Tablo 6'da *Mavi Zamanlar* adlı yapıtta 208 defa duyarlık konularına değinilmiştir. Ve bu yapıtta dile, aile bireylerine, bilime ve bilimsel düşünceye, yardımlaşmaya ve okuma kültürüne duyarlık konuları daha sık geçmektedir.

Tablo 7. Teneke Kaplı İvan Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular

Kitap Kodu	Duyarlık Kodu	Tespit Edilen Duyarlıkların Geçme Sıklığı	Toplam Duyarlık Sayıları/Geç me Sıklığı
E	1/2/3/4/5/6/7/9/ 10/11/13/14/15/ 16/17/18/19/20/21/22 /23/24/25/26/27/28/ 29/30	1.(25)/2.(12)/3.(4)/4.(16)/5.(24)/ 6.(22)/7.(3)/9.(2)/10.(2)/11.(8)/13.(1)/ 14.(8)/15.(3)/16.(9)/17.(18)/18.(11)/ 19.(4)/20.(8)/21.(3)/22.(1)/23.(24)/ 24.(1)/25.(3)/26.(2)/27.(13)/28.(3) 29.(3)/30.(1).	28/234

Tablo 7'de *Teneke Kaplı İvan* adlı yapıtta 234 defa duyarlık konularına değinilmiştir. Ve bu yapıtta dile, hayvanlara, aile bireylerine, mesleklere ve sanata duyarlık konuları daha sık geçmektedir.

Tablo 8. Kapiland'ın Kobayları Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular

Kitap Kodu	Duyarlık Kodu	Tespit Edilen Duyarlıkların Geçme Sıklığı	Toplam Duyarlık Sayıları/Geç me Sıklığı
F	1/2/3/4/5/6/7/8/9/10/ 12/13/14/15/16/17/1 8/19/20/21/23/24/25/ 26/27/28/29/30	1.(10)/2.(4)/3.(2)/4.(11)/5.(8)/ 6.(23)/7.(1)/8.(1)/9.(1)/10.(8)/12.(3)/ 13.(7)/14.(6)/15.(14)/16.(6)/17.(2)/ 18.(5)/19.(35)/ 20.(4)/21.(5)/23.(8)/ 24.(2)/ 25.(1)/26.(7)/27.(12)/28.(4)/ 29.(1)/30.(1).	28/192

Tablo 8'de *Kapiland'ın Kobayları* adlı yapıtta 192 defa duyarlık konularına değinilmiştir. Ve bu yapıtta aile bireylerine, bilime-bilimsel düşünceye ve sağlığa duyarlık konuları daha sık geçmektedir.

Tablo 9. Amber'in Zaman Kapsülü Adlı Yapıttaki Duyarlık Konularına Ait Bulgular

Kitap Kodu	Duyarlık Kodu	Tespit Edilen Duyarlıkların Geçme Sıklığı	Toplam Duyarlık Sayıları/Geç me Sıklığı
G	1/2/3/4/6/7/8/ 11/12/14/15/16/17/1 8/19/20/21/23/24/25/ 26/27/28/29	1.(14)/2.(28)/3.(1)/4.(15)/ 6.(63)/7.(4)/8.(3) 11.(3)/12.(1)/ 14.(9)/15.(10)/16.(5)/17.(8)/ 18.(4)/19.(14)/20.(5)/21.(2)/ 23.(13)/24.(3)/25.(5)/26.(11)/ 27.(17)/28.(10)/29.(7).	24/255

Tablo 9'da *Amber'in Zaman Kapsülü* adlı yapıtta 255 defa duyarlık konularına değinilmiştir. Ve bu yapıtta aile bireylerine, dile ve arkadaşlığa- dostluğa duyarlık konuları daha sık geçmektedir.

Tablo 10. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Selin Beni Terk Etti Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler

Kitap ve Duyarlık Kodu
Alıntılar
A.4.27. "Gitti mi sahiden Zeynep? Ama o benim ilk arkadaşım. Bir daha gelmez mi şimdi? Beni özlemez mi, seni de mi özlemez? Hem biliyor musun, ona hiç söylemedim ama ben de onu çok seviyordum." (s.9-10).
A.6. Sıkı sıkı tembihliyor, aceleye getirip annene bir şey deme sakın diye. Ne yalan söyleyeyim, bu gitmeme ihtimali bile güzel. Bu sıralar babama çok ihtiyacım var. (s.42).
A.8. Eh, yine de iyi bir başlangıç sayılırdı. İşte küçük bir iyilik, dedim. Birinin küçük de olsa bir sorununu çözmüştüm. (s.53).
A.16. Yaşadığımız semti düşününce sokağımızdan çıktuktan hemen sonra, caddenin karşısında Gezi Parkı vardı. Benim aklıma ilk orası gelmişti. Taş binaların arasında bir vaha gibi uzanırdı park. Bu aylar en güzel zamandı. Bazı sabahlar annem, babamla gider, yalnızca kuşları dinlerdik. Ormana gitmeden şehrin içinde kuşları duyabilmek gerçekten ayrıcalıktır. (s.81).
A.1. "Trés bien," dedi Selin. Komutları çabuk kavramıştır. Sonra, "Pointé!" diyerek ayağa fırladı. Onu izlerken bunun parmak uçlarında yükselme komutu olduğunu anladım. (s.89).
A.2.6. Sevinçten havalara uçuyordum. Annem çıkageldi. O da işe gitmek için hazırlanmıştı. Mutfağın kapısında durmuş, bizi izliyordu. Onun da mutluluğunu görebiliyordum. (s.103).
A.8.19 Sonra annem mutfaktan getirdiği birkaç şişe suyu ve birkaç kutu sütü kapiya çıkardı. Merdivenlerde oturanlara uzattı. "Dikkatli olun," dedi ve kapıyı usulca kapattı. (s.110).

Tablo 11. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Kuş Olsam Evime Uçsam Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler

Kitap ve Duyarlık Kodu
Alıntılar
B.2.7.16.
<i>Ağaçlar dans edebilir bence. Hem de çok güzel edebilir. Direkler başlarını öne eğdi. Selam veriyorlar. Dansa kaldırdı ağacı. Ağaç ayağa kalktı. Köklerini tuttu. O da selam verdi. Sonra dallarının arasında binlerce kelebek uçu. Ne güzel! Hep mutlu şeyler olsun isterim ben. Savaş olmasın isterim. (s.39).</i>
B.18
<i>“Kalacağımız çadırı tarif etti. Yemek dağıtılıyormuş. Ne zamandır doğru düzgün bir şey yemedik. Önce karnımızı doyuralım. Sonra çadıra gideriz.” (s.45).</i>
B.7.16.26.
<i>Bazı ağabeyler dönmekten bahsediyor. Savaşmaya gitmek istiyorlar. “Bitsin!” diyorlar, “Savaşsak biter!” diyorlar. Savaşarak biter mi ki? Giderlerse dönmezler. Ağaçlar bile ölüyor, savaştan kaçmak istiyor. Söylesem mi? Abim de dönmedi desem mi? Demeyeyim. Susayım ben. (s.69).</i>
B.1.
<i>Adam ne dedi, anlamadım. Türkçeyi iyi bilmiyorum daha. Kötü şey söyledi, kesin. (s.75).</i>
B.2.4.20.27
<i>İçeri Zehra girdi. Elinde kağıt kalem. Sevindi mi acaba? Ben sevinirim onu görünce. Utanırım biraz. Kulaklarım kızarır. Kulaklarım çok büyüktür benim. Kızardıysa görür kesin. Saklayamam ki! Olsun, görsün! Sevinçli bir şey Zehra’yı görmek. (s.80).</i>
B.2.
<i>Ben hiç mutlu olmadım. Ama sevinçli oldum bazen. Sen hiç mutlu oldun mu Zehra? (s.116)</i>

Tablo 12. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Almarpa’nın Gizemi Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler

Kitap ve Duyarlık Kodu
Alıntılar
C.4.16.28.
<i>Çiçekli tomurcuklar ve ılık ılık esen rüzgarla yüzünü göstermeye başlamıştı bahar... Kaan o gün okula giderken yanı başından geçtiği erik ağacına hayranlıkla bakıp daha önce hiç bu kadar çiçeklisini görmediğini düşündü. Köyceğiz’i, burada tanıdığı insanları sevmeye başlamıştır. O da Keremler gibi artık Kuşçu’yla sohbet edeceği zamanları ipte çekiyordu. (s.26).</i>
C.6.24.28.
<i>Kaan’sa anne babasından nasıl izin alacağını düşünüyordu. Tanımadıkları bir adamla göle açılmasına hayatta izin vermezlerdi. ‘Yalan söylesem?’ diye düşündü. Sanki Kuşçu onun niyetini anlamış gibi, “Bana babanın telefonunu verir misin Kaan? Onunla bir konuşayım. Hiç tanımadığı biriyle oğlunu gönderecek değil ya! Sabah seni tekneye onun getirmesini, böylece tanışabileceğimizi söylerim,” dedi. (s.27).</i>

Tablo 13. Belirlenen Duyarlılıklarla İlgili Almarpa'nın Gizemi Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler (Devamı)

C.5.16.2.
<i>Tekne kanalın içinden göle doğru yol alırken bir yandan bahar rüzgarı yüzlerini okşarcasına ılık ılık esiyor, bir yandan da gölün üzerinde uçan kuşlar sanki onlara gösteri yaparcasına suya dalıp çıkıyordu. Daha önce hiç bu kadar mutlu olmadığını hissetti Kaan. (s.37).</i>
C.16.
<i>"Sığla ne?" dedi Kaan.</i> <i>"Sığla, ülkemizde yalnız Kaunos ve çevresinde yetişen bir ağaç türü..." (s.42).</i>
C.3.5.
<i>"Tamam hanım tamam, mesaj alındı!" dedi İlhan Bey, sonra da ekledi: "Sen dememiş miydin havalar biraz daha ınsın öyle gidelim diye? Vallahi bu kadın millete hiç aklım ermiyor benim! Bir söylediğiniz diğerini tutmuyor. Hem bak, karettalar daha yeni yumurtlamaya başlamışlar. Daha erken gitseydik onları göremezdik ki!" (s.59).</i>
C.15.
<i>Yaşamın olduğu yerde elbet olmalı merak da. Merak ki insanı taa fezaya uçurmuş. Merak ki onun sayesinde insanoğlu dünyanın bir ucuyla konuşmuş. Merak olmadan olur mu hiç bilim? Edison durup dururken mi keşfetti elektriği? Gecenin bir vakti düşündü, hayal etti de aydınlığı, sonunda bir küçük lambanın içine sığdırdı ışığı... (s.69).</i>
C.2.3.
<i>Sandalların oraya geldiklerinde gördüler ki buradaki sandalları hep kadınlar kullanıyordu. "Ne güzel!" dedi Işıl Hanım. "Hemcinslerimin her işin üstesinden geldiğini görmek beni hep hoşnut etmiştir." (s.97).</i>

Tablo 14. Belirlenen Duyarlılıklarla İlgili Mavi Zamanlar Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler

Kitap ve Duyarlık Kodu
Alıntılar
D.25.
<i>Kendine özgü kokusu olan kitapları okumak için sabırsızlanıyordu. (s.9).</i>
D.15.
<i>"Sıkılmak da ne demek, olur mu hiç öyle şey. Merak, bilimin ikiz kardeşidir. Merak etmesek neyi öğrenebilirdik ki?" (s.43).</i>
D.14.25.
<i>Öğlene kadar kazı alanında Arzu'ya yardım etmiş, öğleden sonra İlya'nın kenarına oturup masalı birçok kez okumuşlardı. (s.59).</i>
D.1.
<i>Adam incecik sesiyle, bakışlarını kaçırarak, "I can't understand Turkish!" diye yanıtladı. (s.72).</i>
D.4.
<i>Aktan'ın kulaklarında gidip gelen sözcükler çağrışımlara neden oldu. Sevilay'ın, Alliano'i'yi güzelleştirdiğini düşünüyordu. Bu yarışmanın ikisini bir araya getirmesi ne hoş rastlantıydı. (s.75).</i>

Tablo 15. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Mavi Zamanlar Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler (Devamı)

D.2.
“Ne çabuk mutlu olabiliyoruz burada!” dedi Kemikçi Sibel. “Mutluluk yetinmeyi bilmektir,” dedi Ahmet Bey. (s.77).
D.30.7.
Bülent yontunun ikinci gözünü de ortaya çıkarmış, erinçle seyrediyordu. “Yaa çocuklar, işte böyle... Kazı yapmanın en güzel yanı budur. Bin yıllar öncesine dokunabilmek, insanoğlunun geçmişini anlamaktır, yaşamı anlamaktır. Savaşların acımasızlığını duyumsamak, barışı anlamaktır.” (s.78).
D.30.
“Böyle bir şey konuşuluyordu geçen akşam, ama burası için söylediklerini anlamamışım. Ne yani Alliano’ nin binlerce yıllık bu kalıntıları suların altında mı kalacak?” (s.87).
D.11.13.
“Hayır, gitmişler. Ama adamlara dalkavukluk edenler de olmuş. Babam asıl onlara kızmış. ‘Birileri gecesini gündüzüne katıp kurtarma kazısı yapsın, bu adamlar da onların kuyusunu kazsın, hak mı bu?’ diye söylendi bütün gece.” (s.88).

Tablo 16. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Teneke Kaplı İvan Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler

Kitap ve Duyarlık Kodu
Alıntılar
E.6.
Akşamları yatağına yattığında, bu kadar çok annesi ve bu kadar çok babası olduğu için nasıl da şanslı olduğunu düşünürdü Dafni. Sonra gözlerini kapar, “Gerçek annem nasıl biriydi acaba?” diye sorardı kendi kendine. Yıllarca onu aramaya gelmeyen annesini merak ederdi. (s.10).
E.2.6.
Bay Duran’ı daha önce hiç böyle ümitsiz görmemiştim. Biliyor musun onu tekrar mutlu görebilmek için elimden geleni yaparım. (s.14).
E.27.
“Seni kimselerle değişmem Drago! Sen dünyadaki en, en, en iyi arkadaşsın!” (s.108).
E.1.
“Palyanço değil, palyaço,” diye düzeltti Dafni. Eğilip korkuluğun yüzüne bakınca çığlık atıp geri çekildi. (s.111).
E.5.
“Hayır Drago. Ne bizim sirkimizde ne de Mucizeler Kumpanyası’nda vahşi hayvanlı numara yapılmaz. Eskiden hayvanlara eziyet ederek onlara zorla numaralar yaptıran sirkler varmış. Ama artık yok. Hem insanların da pek ilgisini çekmiyor. Sirkte hayvan olarak atlar ve midilliler var. Atlar zaten çok zeki hayvanlar oldukları için gösterilere neredeyse kendiliğinden ayak uyduruyor.” (s.122-123).
E.17.
Arabaya binip kent meydanına doğru ilerlediler. Etraftaki taş binaları süsleyen gösterişli demir işçiliği dikkat çekiciydi. (s.158).

Tablo 17. Belirlenen Duyarlılıklarla İlgili Teneke Kaplı İvan Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler (Devamı)

E.11.
<i>“Cevheri işleyip böyle dayanıklı ve parlak bir madene dönüştürmek çok zahmetli iştir. Türlü aşamalardan geçmesi gerekir. Tıpkı pasta pişirmek gibi, neyi, ne zaman, hangi aşamada yapacağını çok iyi bilmen, titizlikle hareket etmen gerekir. Oysa İvan bu işin gerektirdiği kadar sabırlı olamadı. Kısa yoldan çok para kazanmak istedi. Bu yüzden, zırhları tenekeden yapmaya başladı.” (s.187).</i>

E.1.
<i>“Drago, bu yaptığın çok ayıp. Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer, unutma.” (s.207).</i>

E.2.17.23.
<i>“Olay şu İvan...” diye konuşmaya başladı Drago. “Duran hayatını çok monoton buluyor ve kendini mutsuz hissediyor. Belki bir operet sahnelerse, yeniden mutlu olacak, yeniden hayata sarılacak. Biz de bir operet için orkestra bulmaya karar verdik.” (s.217).</i>

Tablo 18. Belirlenen Duyarlılıklarla İlgili Kapiland’ın Kobayları Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler

Kitap ve Duyarlık Kodu
Alıntılar
F.23.
<i>“Bana ne, ben yalnızca bir öneride bulundum. Hem boşuna bekleme doktor olmamı, genetik mühendisi olacağım ben.” (s.12).</i>
F.15.
<i>“İnsandan insana bulaşmıyor. Yalnızca girdiği vücut üzerinde etkili. Dağıtacağımız şişedeki ilaçtan her gün bir kaşık içtiğinizde hiçbir sorun kalmayacak, merak etmeyin. Zaten bilim insanları da yaptıkları çalışmalarla yakında onların canına okuyacak.” (s.25).</i>
F.10.19.
<i>Keşke ben de Marjinal’in peşi sıra kaçsaydım, diye düşündü. Ya Marjinal gerçekten haklıysa, diye geçirdi içinden. Ama son aylarda şiddet olaylarının, bıçaklamaların, kapkaçların arttığını düşününce bunun gerçekten de bir hastalık olabileceğini, hızla yayıldığını ve her hastalık gibi tedavisinin de sağlanabileceğini düşündü. (s.27).</i>
F.6.10.
<i>Anne babalara, sosyal sağlıkları için çocuklarına mutlaka bu ilaçtan içirmeleri gerektiği, eğer ihmal edilirse yeni kuşağın kolayca şiddete başvuran bireyler olabileceği, şiddet olaylarına neden olan virüsün her kentte ortaya çıkabileceği, bazı bölgelere çoktan yerleşmiş olduğu hatırlatılıyordu. (s.33).</i>
F.3.18.
<i>Bir giysi yeni alınmış olsa bile bir hafta on gün sonra irileşen genç bedeni kavramakta yetersiz kalıyordu. Anneler, teyzeler, ablalar, “O kadar para verdik, ziyan olmasın,” diye yeni giysilerin dikiş yerlerini söküp, kat paylarını daha kısa tutup; böylece iki üç santim genişletmiş olarak yeniden dikiyorlardı. (s.42).</i>
F.6.
<i>Gerçekten de her sabah Nurten Hanım, kızı servise bininceye kadar pencereden bakardı. Öfkeyle mırıldandı Mehtap: “Otuz yaşına da gelsem pencereden bakacak.” (s.47).</i>

Tablo 19. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Kapiland'ın Kobayları Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler (Devamı)

F.21.
<i>"Kusura bakmayın, ama bunu söylemek zorundayım: Siz korkak bir adamsınız. Gidip konuşacağım bu sorunu birileriyle, yani daha cesur birileriyle..." (s.60).</i>
F.4.
<i>'Acaba aldığım kilolar yüzünden mi?' diye düşündü Burhan. Mehtap'ın da kilo aldığını fark etmişti, ama bu kız yüz kilo da olsa ona olan sevgisinden bir şey eksilmeyeceğini düşündü. (s.73).</i>
F.19.27.
<i>Okulda öğle tatilinde Mehtap ve Marjinal, Zafer Bey'den izin aldılar. Öğleden sonra arkadaşları Burhan'ı görmeye gideceklerini, onun hasta olduğunu söylediler. (s.140).</i>

Tablo 20. Belirlenen Duyarlıklarla İlgili Amber'in Zaman Kapsülü Adlı Kitaptan Alıntı Yapılan Bazı Bölümler

Kitap ve Duyarlık Kodu
Alıntılar
G.23.
<i>Erdal amca bir süredir Tiktak'ı 'baba mesleğini öğrensin' diyerek okuldan arta kalan zamanda yanında çalıştırıyordu. (s.7).</i>
G.2.6.
<i>Annem hayatta olsaydı ya da Ferda, tatilimiz daha da güzel geçebilirdi. Hatta her günümüz çok güzel geçerdi. Babam da hep çok mutlu olur, geçmiş hakkında düşünmeyi bırakırdı. "Keşke..." dedim. (s.83).</i>
G.1.
<i>Sessizce, İspanyolca bir şeyler mırıldandı. Ben "Ferda nerede?" deyince, tiyatro perdesini aralayarak koşarak kulise gitti. (s.86).</i>
G.17.23.
<i>Resim yapmayı severdim. Hatta henüz karar veremesem de bazen üniversitede resim eğitimi alıp ressam olmayı düşünürdüm. (s.105).</i>
G.23.28.
<i>Bir psikolog gibi değil de sohbet ettiğim bir arkadaşım gibi davranması beni şaşırtmıştı. (s.116).</i>

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma

Çocuklara duyarlık kazandırırken öğretici kitapların, öğretici üslubun aksine çocuk dünyasını dikkate alan, duyularını harekete geçiren yetkin çocuk kitaplarından faydalanmanın daha etkili olacağı düşünülmektedir. Bu görüşten yola çıkılarak yapılan bu çalışmada Tudem Edebiyat birincilik ödülü almış olan *Mavi Zamanalar*, *Teneke Kaplı İvan*, *Kapiland'ın Kobayları*, *Almarpa'nın Gizemi*, *Amber'in Zaman Kapsülü*, *Kuş Olsam Evime Uçsam* ve *Selin Beni Terk Etti* adlı çocuk romanları duyarlık eğitimi açısından incelenmiştir. İncelenen romanlarda, belirlenen 30 duyarlık alanı farklı düzeylerde tespit edilmiştir.

Alanyazındaki duyarlık eğitime ilişkin çalışmalara bakıldığında; Alamdar ve Süngü'nün (2017) çalışmasında aile bireylerine, iyilik yapmaya, kadına, emeğe ve çalışkanlığa, aşka-sevgiye ve yardımlaşmaya, Karakuş Tayşi'nin (2019) çalışmasında insana- insan mutluluğuna ve dile, Evsen'in (2019) çalışmasında hayal ve düş gücüne, Çinpolat'ın (2021) çalışmasında insana-insan mutluluğuna, aşka-sevgiye, hayvanlara, aile bireylerine, emeğe ve çalışkanlığa, doğaya-çevreye, sanat ve estetik olana, okuma kültürüne, dostluk ve arkadaşlığa, Sezer'in (2021) çalışmasında ise insana-insan mutluluğuna, hayvanlara, doğaya ve çevreye, vatana-milllete, Demirtaş Özbilen'in (2021) çalışmasında ise dünya tarihine ve kültürel mirasa, doğaya ve çevreye, hayvanlara duyarlık alanlarına ilişkin konuların daha sık geçtiği tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmada ise en sık aile bireylerine, dile ve doğaya duyarlı kılacak alanlara ilişkin konular tespit edilmiştir. Bu sonuçtan yola çıkılarak alanyazındaki çalışmalarda elde edilen bulguların birbiriyle benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Almarpa'nın Gizemi adlı yapıtın duyarlık açısından Demirtaş Özbilen (2021)'nin "Koray Avcı Çakman'ın Öykü ve Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezinde incelendiği görülmektedir. 34 duyarlık alanının ele alındığı çalışmada *Almarpa'nın Gizemi* adlı yapıtta en sık aile bireylerine, doğaya ve hayvanlara duyarlık alanlarındaki konuların geçtiği tespit edilmiştir. Bu sonuçtan yola çıkılarak Ödüllü Çocuk Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı bu çalışmayla bulgularının benzerlik gösterdiği görülmektedir. *Almarpa'nın Gizemi* adlı bu

yapıtın içeriğine bakıldığında; kendini doğaya adanmış hatta doğaya kavuşmak, özgür hissetmek için çok büyük bir şirkette çalışmaktan vazgeçen Kuşçu ve onun küçük arkadaşları olan Kerem, Tolga, Aylin ve Kaan adındaki dört çocuğun maceralarını konu almaktadır. Babasının işleri dolayısıyla şehir hayatını terk edip Köyceğiz'e yerleşmek zorunda kalan Kaan'ın çevreye uyum sağlamaya çalışmasıyla başlayıp doğaya kendini teslim etmesiyle devam eden bu roman, nesli tükenmekte olan hayvanların ve ağaçların kurtarılmasıyla ilgili düzenlenen bir operasyon üzerinde şekillenmektedir. Bu durum okurlara doğayı fark etme imkanı sunarken, Kaunos Antik Kenti başta olmak üzere pek çok kültürel değerın tanıtılmasıyla okurların bu zenginliklerin farkına varacakları düşünülmektedir.

Han ve Türkyılmaz (2020), "Miyase Sertbarut'un Romanlarının Değerler Aktarımı Bakımından İncelenmesi" adlı çalışmada *Kapiland'ın Kobayları* adlı romanı da incelemişlerdir. Yapılan inceleme sonucunda bu romanda en fazla saygı, sevgi ve bilimsellik değerlerine ulaşılmıştır. Ödüllü Çocuk Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı bu çalışmada ise bilime duyarlık alanına ilişkin konular ön plana çıkmakla birlikte sağlığı ve aile bireylerine duyarlık alanlarına ilişkin konulara da sıklıkla başvurulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakımdan iki çalışmanın bulgularının örtüştüğü görülmektedir. İçerik açısından değerlendirildiğinde; *Kapiland'ın Kobayları* adlı roman, şiddet eğilimini azaltacağı öne sürülerek Kapiland tarafından anti-row adlı şurupların 7-17 yaş grubundaki çocuklara dağıtılmasıyla başlamaktadır. Kapiland'ın kendi ürünlerini satmak için kurduğu bir tuzak olan bu şuruplar çocukların iştahını açmakta ve obezite sorununa sebep olmaktadır. Bu sorunların önüne geçmek isteyen Marjinal, Mehtap, Burhan ve Ezgi adlı dört arkadaşın bu ilaçların kullanımını engelleme çabaları romana yön vermektedir. Bilimi sorgulamaları, birlikte hareket etmeleri, cesaretli davranmaları ve başkalarının sağlığını önemsemeleri iletiler olarak ön plana çıkmaktadır.

Selin Beni Terk Etti adlı yapıt Selin ve Deniz adlı iki arkadaş arasındaki ilişki üzerinden bireysel ve toplumsal pek çok konuya değinmektedir. Kitapta verilen iletilere bakıldığında okurlar, Selin ve Deniz'in birbirlerinden kopamamalarıyla güçlü bir arkadaşlığa tanık olurken, Deniz'in ebeveynlerinin boşanmaktan aşkın ve sevginin gücü sayesinde vazgeçmeleriyle aile olmanın önemine tanık olmaktadır. Deniz karakterinin babasının mimar olması ise çevreye dikkat çekme konusunda kullanılarak okurlara hem meslek hem de çevre bilinci kazandırma konusunda önemli bir etkidir. Bu bireysel konuların yanında Gezi Parkı'nın yıkımına karşı halkın mücadelesine ve doğaya sahip

çıkımlarına değinilmektedir. Ayrıca Selin karakterinin sokak hayvanlarıyla sevgi ve şefkatle ilgilenmesi yapıtta dikkat çeken durumlardandır. Bu açıdan bakıldığında doğaya ve canlılara verilen değer ön plana çıkan iletiler arasındadır. Yapıtta doğa unsurları kişileştirmeden gerçek yönleriyle ele alınmıştır. Çocukların bizzat portakal çiçeklerinin kokusunu hissetmeleri, hayvanlara şefkat göstermeleri, ağaçlara sahip çıkımları hiçbir kişileştirme yapılmadan verilmiştir. Yağmur'a (2019) göre, çocuk kitaplarında verilen doğaya ait unsurlar kişileştirme yapılmadan gerçek özellikleriyle verildiğinde çocuğun doğayla özdeşim kurması, doğaya saygı duyması daha kolay olabilir. Bu düşünceden de yola çıkılarak *Selin Beni Terk Etti* adlı yapıtın çocuğun doğayla ilişkisini olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Kuş Olsam Evime Uçsam adlı yapıtta Suriye'deki iç savaş sebebiyle yurtlarını terk edip Türkiye'ye gelmek zorunda kalan bir ailenin başından geçenler evin küçük çocuğu Beşir'in gözünden anlatılmaktadır. Savaşın tüm olumsuz etkilerini anlatan bu yapıtta abisini kaybeden, evini bırakmak zorunda kalan, yerleşmek zorunda kaldığı ülkedeki insanlar tarafından dışlanan ve yoksulluk içinde yaşayan bir çocuğun acıları ve küçük sevinçleri yer almaktadır. İnsanlar arasındaki iletişim kopukluğuna değinilerek Türkçeye de vurgu yapılan bu yapıt savaşın etkilerini çarpıcı bir şekilde duyumsatmaktadır. Yapıtın çocuk okurların ölümü, ailenin değerini, barışın gerekliliğini, dilin önemini fark etmelerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Melanlıoğlu'nun (2020) göç ve mültecilik konulu çocuk yapıtlarını duyarlık eğitimi bağlamında incelediği çalışmada sevgiye, kültüre, aile bireylerine, toplumsal huzura, doğaya, dile, temel yaşam ihtiyaçlarına ve iyilik yapmaya duyarlık alanlarındaki konuların daha sık geçtiği tespit edilmiştir. Bu durumda çalışmaların benzer bulgular içerdiği sonucuna ulaşılabilir.

Teneke Kaplı İvan, bebekken bir tiyatro bahçesine bırakılan Dafni adında bir çocuğun ailesi olarak gördüğü tiyatro oyuncularının mutlulukları için çabalamasını ve bir umutla Kanat Çırpan Senfoni Orkestrası'nı bulabilmek için yola çıkmasını konu alan merak uyandırıcı bir romandır. Roman boyunca Dafni'nin pek çok güçlkle karşılaşmasına rağmen hiçbir zaman yılmamasının, daima hayatından keyif alan bir çocuk olmasının, her ortama uyum sağlayabilmesinin, onu sahiplenilen insanların mutluluğunu düşünmesinin ve sonunda amacına ulaşabilmesinin okurların hayata karşı umutlu olmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanında romanda tiyatro sanatı başta olmak üzere pek çok sanattan bahsedilmesinin okurlarda sanata karşı merak uyandıracağı düşünülmektedir. Bu romanda en sık dile, hayvanlara, aile bireylerine,

sanata ve mesleklere duyarlı kılacak alanlara ilişkin konular geçmektedir. Sanata duyarlı kılacak konuları ele alması bakımından Çinpolat'ın (2021) çalışmasında yer alan *Masal Kenti Çocukları* adlı romanla benzerlik göstermektedir.

Mavi Zamanlar adlı yapıt, bir öykü yarışmasında ödül olarak Alliano Antik Kenti'ne gitme hakkı kazanan Işıl, Birce, Aktan ve Sevilay'ın Alliano'de yaşadıkları maceraları konu almaktadır. Eser, Birce adlı karakterin kitaplara olan düşkünlüğüyle başlayıp Birce'nin geziye gitmeden hemen önce okumaya başladığı ve Alliano Antik Kenti'nin sırlarını aydınlatan bir masalı bu dört arkadaş ve Gilman adlı kız çocuğunun da yardımıyla çözmeye çalışmalarıyla şekillenmektedir. Yapıtta geçen masallar Türkçenin zenginliklerini okurlara sunarken karakterlerin birbirleriyle sürekli paylaşım içinde olarak bir sırrın peşinden gitmeleri arkadaşlık ve yardımlaşma duygusunu sezdirmektedir. Bunların yanı sıra önemli bir değer olan Alliano'nin sular altında kalmaktan kurtarılması için yapılan çalışmalara, arkeologların verdiği emeğe, kültürün ne kadar değerli olduğuna da değinilen romanda genellikle aile bireylerine, dile, okuma kültürüne, bilime ve bilimsel düşünceye, yardımlaşmaya duyarlılık alanlarına ilişkin iletilere yer verilmiştir. Aydemir (2010) yaptığı araştırmada Mavisel Yener'in eserlerinde; duru bir Türkçe kullandığı ve Türkçenin kullanımını öne çıkardığı, kitap okumayı seven karakterleri tercih ettiği, bilimin insan hayatındaki önemini yansıtmaya çalıştığı, aile sevgisinin yer bulduğu sonuçlarına ulaşırken *Mavi Zamanlar* adlı romanında dostluk temasının ön plana çıktığı, çocuklara tarihsel değerlere sahip çıkma ve tarihi sevmeye isteğinin verilmeye çalışıldığı sonuçlarına ulaşmıştır. Aydemir'in (2010) çalışmasındaki bulgularla Ödüllü Çocuk Romanlarının Duyarlılık Eğitimi Açısından İncelenmesi adlı bu çalışmanın bulguları örtüşmektedir. Sonuç olarak *Mavi Zamanlar* adlı romanın çocukları duyarlı kılacağı düşünülmektedir.

Amber'in Zaman Kapsülü, Amber adında annesini daha 3 yaşındayken kaybeden bir kız çocuğu ve geçmişte yaşadığı kayıplardan dolayı kızına karşı fazla korumacı olan mimar bir babanın geçmişleriyle yüzleşmelerini konu alan sürükleyici bir romandır. Amber ve tek yakın arkadaşı Tiktak'ın dostluklarına yer veren roman, Amber'in babasına doğum gününde hediye edeceği saat için fotoğraf araştırmaya girişmesiyle başlamaktadır. Bu süreçte geçmişe dair birkaç mektuba ulaşan Amber'in geçmişi ve diğer aile bireylerini araştırmaya başlamasıyla roman şekillenmektedir. Bir halası olduğunu öğrenen ve ona ulaştığında babasının daha mutlu bir insan olacağının hayalini kuran Amber'in bu umutla her yolu denemesi ve sonunda halasına ulaşarak hayalindeki mutlu aileye kavuşmasıyla

roman son bulmaktadır. Babasının mutluluğuna bu denli düşkün olan bir kız çocuğunun ele alındığı bu romanda aile bireylerine, dile ve arkadaşlığa-dostluğa duyarlık alanlarına ilişkin konular daha sık yer almaktadır. Romanın bu alanlarda çocukları duyarlı kılacağı düşünülmektedir.

Okurlara sezdirme yoluyla olayları, durumları kısaca gerçek hayatı yansıtan bu romanların hem kahramanlarının çocuk seçilmesi hem de olaylara çocuk bakışıyla yaklaşılması açısından da okurları duyarlı kılmaya elverişli olduğu sonucuna ulaşılabilir. Sadece Türkçeye sınırlı kalmayarak bambaşka dillere de değinen bu romanların, okurların dil aracılığıyla başka kültürlerle merak duymalarına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

- İncelenen kitapların okullarda tiyatroya uyarlanarak çocukların yapıtlardaki duyarlılıkları içselleştirmeleri sağlanabilir.
- Roman dalında Tudem Edebiyat birincilik ödülü alan yazarların farklı yapıtları duyarlık eğitimi açısından incelenebilir.
- Tudem Edebiyat ödülü alan roman dışındaki türler duyarlık eğitimi açısından incelenebilir.
- Bu çalışmada incelenen ve çocukları duyarlı kılacağı sonucuna ulaşılan bu yapıtlar okullarda çocuk okurlarla buluşturularak kitaplar üzerine tartışma saatleri düzenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Akbayır, S. ve Şahin, Ş. (2005). Yaş Gruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat. *Hece Aylık Edebiyat Dergisi*, 9(104-105), 195-196.
- Akyüz, Y. (2015). *Türk Eğitim Tarihi*. 28. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Alemdar, S. G. ve Süngü, A. (2017). Nazım Hikmet'in Sevdalı Bulut adlı kitabındaki masalların duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi. T. Şimşek ve B. V. Yıldız (Ed.), *IV. Uluslararası Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* içinde (s. 301-314). İstanbul: Step Matbaacılık.
- Aslan, C. (2013). Duyarlık ve Düşünceyi Geliştirmede Çocuk/Gençlik Edebiyatı. *Çocuk Çocuk Anne Baba Eğitimci Dergisi*, (102), 29-32.
- Aslan, C. (2016). Oğuz Tansel'in derleyip yazdığı masalların duyarlık eğitimi bağlamında incelenmesi. *Uluslararası Türk masal dünyası ve doğumunun 100. yılında Oğuz Tansel sempozyumu bildiriler kitabı* içinde (s.131-152), Ankara.
- Aslan, C. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlık Eğitimi*. 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Aydemir, S. (2010). *Çocuk Edebiyatı Yazarı Olarak Mavisel Yener'in Eserleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aydın, E. (2019). *Türk Edebiyatındaki Ödüllü Çocuk Romanlarında Temalar (1948-2016)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Çakman, K. (2021). *Almarpa'nın Gizemi*. 19.Baskı, Ankara: Tudem.
- Çinpolat, E. (2021). Gülten Dayıoğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ödülleri'nde Yılın Romanı Ödülünü Kazanan Eserlerin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(25), s.854-872.
- Debbağ, F. (2020). *Selin Beni Terk Etti*. 1.Baskı, Ankara: Tudem.
- Demirtaş, Özbilen, E. (2021). *Koray Avcı Çakman'ın Öykü ve Romanlarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.

- Demiryürek, G. (2009). *Türkiye Çocuk, Diyanet Çocuk ve Ebe Sobe Dergilerinin Yapısal Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Evsen, K. (2019). *Mustafa Ruhi Şirin'in Çocuk Şiirleri ve Masallarının Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Etoğlu, Kibris, P. (2019). *Çocuk Edebiyatı Eserlerinin Duyarlık Eğitimi Bağlamında İncelenmesi: Gülten Dayıoğlu Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Gülü, F. (2021). *Amber'in Zaman Kapsülü*. 14.Baskı, Ankara: Tudem.
- Göğüş, B. (1998). *Anlatım Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Kurtuluş Ofset Basımevi.
- Han, C. ve Türkyılmaz, M. (2020). Miyase Sertbarut'un Romanlarının Değerler Aktarımı Bakımından İncelenmesi. *Türk Akademik Yayınlar Dergisi*, 4(2), s.122-151.
- Kantarcıoğlu, S. (1988). *Türk ve Dünya Romanlarında Modernizm*. Ankara: KTB Yayınları.
- Kaplan, M. (1987). *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar 2*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Karakoç, M. (2014). *Çocuk ve Yuva Dergisinin Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Eğitimindeki Rolü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Karagöz, B. (2019). TRT Çocuk Dergisi'ndeki Kitap Tanıtımları Üzerine Betimsel Bir İnceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(1), s. 512-537.
- Karakuş Tayşi, E. (2019). Sevim Ak'ın Öykülerinin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 19(19), s.303-324.
- Kavcar, C. (1982). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: A.Ü. S.B.F. ve Basın-Yayın Yüksek Okulu Basımevi.
- Melanlıoğlu, D. (2020). Çocuk Edebiyatındaki Kayıp Mültecilerin İzinde Duyarlılık Eğitimi. *Türkiyat Mecmuası*, 30(1), s.161-179.

- Merriam, S. B. (2018). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. (çev: Selahattin Turan), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sertbarut, M. (2021). *Kapiland'ın Kobayları*. 34. Baskı, Ankara: Tudem.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. 1. Baskı, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2013). Edebiyat Yapıtları Çocukların Duyu Algılarını Eğitir, Kavram Tasarımı Sürecini Devindirir. *Çoluk Çocuk Anne Baba Eğitimci Dergisi*, (102), 24-26.
- Sezer, K. (2021). *Türkçe Ders Kitaplarındaki (1-8) Metinlerin Duyarlık Eğitimi Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Sınar, A. (2006). Türkiye' de Çocuk Edebiyatı Çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), s.175-225.
- Stevick, P. (2010). *Roman Teorisi* (çev. Kantarcıoğlu, S.). 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şimşek, T. (Ed.). (2012). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. 2.Baskı, Ankara: Grafiker Yayınları
- Şirin, M. R. (1987). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Tahir, K. (1989). *Notlar/Sanat Edebiyat 2*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Tok, G. ve Çadircı, Ü. (2008). *Teneke Kaplı İvan*. 2. Baskı, Ankara: Tudem.
- Oğuzkan, A. F. (1977). *Çocuk edebiyatı*. 1.Basım, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Özdemir, E. (2007). *Yazınsal Türler*. 6.Baskı, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Öztürk, G. (2020). *Kuş Olsam Evime Uçsam*. 9. Baskı, Ankara: Tudem.
- URL 1, <https://www.tudem.com/tudem-edebiyat-odulleri.aspx> adresinden erişilmiştir.
- Yağmur, S. (2019). *Türk Çocuk Edebiyatında Doğa-Çocuk İlişkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. 8. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yener, M. (2021). *Mavi Zamanlar*. 39. Baskı, Ankara: Tudem.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5. Basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

Ek 1. Duyarlık Türü Alıntıları

1- ALMARPA’NIN GİZEMİ

1. Dinlendirmek için yorulan ruhunu, tiyatroyu icat etti insanoğlu. (D-17, s.7)
2. “Netten her gün konuşalım,” demişti Eren. “Yeni oyunlar çıkar çıkmaz CD’leri bana yollamayı unutma sakın!” demişti Kaan ve iki dost uzun uzun sarılıp vedalaşmışlardı. (D-27, s.13)
3. Okulda neredeyse herkes onu dostça karşılamıştı. Oysa eski okulunda durum hiç de böyle olmazdı. Sınıfa yeni geleni ilk önce dışlarlar, öyle hemen gruba sokmazlar; ancak zaman geçtikçe, eğer kendini sevdirebilirse kucak açarlardı. (D-28, s.16)
4. Kerem ve Tolga’yla kısa sürede kaynaşp neredeyse Eren’le olduğu kadar iyi arkadaş olmuşlardı. (D-27, s.17)
5. “Biraz bekleyelim! Anlaşılan Kuşçu yine kuşlardan birini veterinerine götürmüş.” (D-5, D-19, s.18)
6. İnsanoğlu kuşlara baktı baktı da kanat takıp uçağı yaptı. (D-15, s.21)
7. Kestane kebab
Acele cevap...
(Dedemden duyduğum bu tekerlemeyi hep bir yerde kullanmak istemişim. Bundan daha güzel bir yere uymazdı herhalde!) (D-1, s.25)
8. “Neden olmasın? Hiçbir şey ertelemeye gelmez. Yarın bize Dalyan yolu gözüktü o halde. Ama akşama büyüklerinizden izin almayı unutmayın sakın!” (D-6, s.27)
9. O halde Çiko’ya öğrettiğim gibi size de öğreteyim bu şarkıyı:
İskorpit, lüfer levrek
Yanında çıtır gevrek
Haydi söyle şarkını
Çağır tüm balıkları
Akşama ziyafet var
Hazırlanın çocuklar
Kıpır kıpır balıklar... (D-1, s.38)
10. Yine o hafta Kaan’ı çok mutlu eden bir şey daha oldu. Arkadaşı Eren ona mektup yazıp yollamıştı. (D-2, D-27, s.39)

11. “Ne güzel! Aferin oğlum. Senin burada bu kadar kısa zamanda bunca dost edinmen, inan bana, beni çok mutlu ediyor.” (D-2, D-6, D-27)
12. “Ufuk aydınlığını kullanarak... Kumsalın gerisinde yer alan herhangi yapay bir ışık kaynağı minik karettaya yönünü şaşırtabilir. Yönünü şaşıran ve hemen denize ulaşamayan minik kaplumbağa ise ne yazık ki büyük olasılıkla, ya güneşte kalmaktan ve su kaybından ölür ya da etobur hayvanlara yem olur.” (D-5, D-26, s.62)
13. Tam bu sırada görevlilerden biri, “Rahatsız olmasın, biraz geriden izleyin!” diye uyardı kalabalığı. Kaplumbağanın rahatsız olmaması için hep birlikte biraz daha uzaklaştılar. Ama yine de rahatlıkla gözleyebiliyorlardı karettayı. (D-5, s.63)
14. Newton, ağaçtan düşen elmaya baktı da merak etti, “Niye düşüyor ki bu?” diye... Ama sadece elma mı, neyi bırakırsen düşüyordu yeryüzüne. “İyi de niye? Onu yere çeken kuvvet ne? Neden öyle?” diye merak etti. Etti de yerçekimi kanununu keşfetti. (D-15, s.69)
15. Kaan eve geldiğinde babasına iki poşet gübreyi verirken, Kuşçu’nun ona tembihlediği şeyi söylemeyi de unutmadı. “Vallahi çok iyi biri şu Kuşçu Bey. İyi ki var! Sanki biz değil de o ziraat mühendisi. Bilmediği yok,” dedi İlhan Bey. (D-8, D-15, D-23, s.74)
16. O anda zihninde bir şimşek çaktı. Hemen oyunu kapatıp internete girdi ve su kaplumbağaları hakkında biraz araştırma yaptı. Koruma altında olmalarına rağmen, hala kareтта kaçakçılığı yapılıyordu. Daha geçen sene TIR’la kaçırılırken, yüz yirmi tane karettaya gümrükte el konulmuştu. (D-5, D-13, D-15, s.83)
17. “Yüzyıllar öncesinde acaba neler yaşandı buralarda? Bu güzelim topraklar ne yaşamlar ne yaşanmışlıklar barındırıyor kim bilir. Hüzünler, mutluluklar, doğumlar, ölümler; sevgiler, kıskançlıklar, hırslar, fedakarlıklar...” (D-30, s.93)
18. Kuşçu gerçek bir turist gibi arada bir fotoğraf çekiyor; etrafındakilerle Fransızca konuşuyor ve coşkulu bir şekilde ara sıra, “A marvella... Magnifik reste!” falan diyordu. (D-1, s.95)
19. Kaan ne olursa olsun Kuşçu’nun kaplumbağaları kaçırmasına izin vermek niyetinde değildi: “Haklısın! Ama en azından şu kaçakçılığı ne zaman yapacaklarını öğrenmeliyiz. Böylece polise haber verebiliriz.” (D-5, D-13, s.101)
20. Aylin ona elindeki börekten bir parça uzattı: “Anneannem yaptı, yemek ister misin?” (D-9, s.101)

21. “Yoksa kaçırdılar mı zavallı kaplumbağaları? Tabi ondan sonra da Almarpa’yla denize açılıp buralardan yok olmuştur Kuşçu. Zavallı kaplumbağalar,” dedi Tolga. (D-5, s.102)
22. “Ama Aylin şu noktada haklı: Hiçbir yabancı Türkçeyi o kadar güzel ve aksansız konuşamaz. Yani Kuşçu Fransız olamaz! Neyse... Ne yapabiliriz?” (D-1, s.103)
23. Sonra, tıpkı Kuşçu gibi giyinmiş ve başına da onun gibi bir kaptan şapkası geçirmiş bir kaplumbağa ortaya çıktı ve kırık bir Fransız aksanıyla, “Çabüük olün akkadaslaa toplayinis okideleyyi...” deyip durdu. (D-1, s.104)
24. “Telefon edelim. Telefon edip polise haber verelim,” dedi Aylin. (D-13, s.124)
25. Üstelik Kuşçu’nun da işin içinde olduğunu sanıyordu: “Birileri gelene kadar Kuşçu ve diğerleri çoktan zavallı kaplumbağaları alıp sınırı aşar,” diye düşünüyor ve hala dikkatsizliğinden dolayı kendini suçluyordu. (D-5, s.127)
26. “Bizimkiler çok merak etmişlerdir bizi,” dedi Kaan ve telefonuna baktı. Tolga ve Kerem onu defalarca aramış ve bir sürü de mesaj atmışlardı. (D-27, s.129)
27. Kuşçu, başından yara aldığı için o geceyi hastanede gözetim altında geçirmişti. Sabahleyin dört arkadaş, erkenden ziyaretine gittiler. (D-19, s.132)
28. “Evet! İstemeden de olsa onu kafese koymak zorunda kaldım. Tabii ben hastanedeysen de veterinerde kafesteydi. Gerçi çok önceden onu bir daha kafese koymayacağıma söz vermiştim, ama n’apalım öyle yapmak zorundaydım.” (D-5, D-22, s.133)
29. “Kaplumbağalar ve sığıla ağaçları tehlikede, bir şeyler yapmalıyız!” dedim. (D-5, D-16, s.134)
30. Toprağı, hayvanları hep onunla tanıdım ben. Bilmediği şey yok gibiydi dedemin. Bir gün tıpkı sizin bana sorduğunuz gibi sordum: “Dede sen bunca şeyi nereden biliyorsun?” Hiç unutmam, “Toprak toprağı, kuş kuşluğu öğretti bana!” demişti. (D-5, D-6, D-16, s.139)
31. O zamanlar anlamamıştım ne demek istediğini. Ama sonradan anladım ki dedem bununla, “Emek verdiğin, uğraştığın şey hakkında ister istemez bilgilenirsin,” demek istemişti. (D-11, s.139)
32. Çıkınımıza biraz ekmek, biraz meyve ve su alıp dağ tepe gezerdik onunla. Ormanın sesini dinlemeyi, yaşadığımız bu dünyanın yalnız bizim olmadığını ve hayvanlara aslında çok şey borçlu olduğumuzu hep ondan öğrendim. (D-5, D-6, D-16, s.140)

33. O kadar mutluydum ki Kuşçu olduğum zamanlar... “Keşke hep dedemle yaşasam, hep Kuşçu olsam,” diye düşünürdüm. Annemi ve babamı çalıştıkları için ancak akşamdan akşama görürdüm. Oysa dedem gün boyu ne iş yapsa ben hep yanındaydım. (D-2, D-6, s.142)
34. Cam kenarına ekmek kırıntısı bıraktım bir gün. Baktım benim martı gelmiş, yiyor. Artık her sabah ve her akşam yalnız ekmek kırıntıları değil, poğaça börek kırıntısı da koyar oldum gelip yesin diye... (D-5, D-8, s.143)
35. Şirket bir gün Akdeniz kıyılarına yeni bir fabrika yapmaya karar verdi. Ama köylüler ayaklanmıştı. Doğa harikası olan kıyılarında böyle bir fabrika istemiyorlar, eylemler yapıyorlardı. (D-16, s.144)
36. Kafesini açtım ve “Sen de özgürsün artık Çiko! İstedğin yere git,” dedim. (D-5, D-22, s.146)

2- KUŞ OLSAM EVİME UÇSAM

1. “Eve kadar dayan oğlum. Kurşun bacağını sıyırmış. Ortalık duman oldu. Kimse göremez bizi!” demesiyle elimi tutması bir oldu. Ne zaman elimi tutsa içim ısınır. Her şey daha güzel olurdu. (D-6, s.9)
2. “Abiiii! Annem çok ağlıyor gittiğinden beri. Eve dön artık!” (D-6, s.13)
3. Son bir birkaç aydır un çorbası içiyoruz sadece. Evde undan başka bir şey yok. (D-18, s.14)
4. Annemin hıçkırığını, söylediklerini duymadığımı mı sandılar? Ama duydum ben! Abim de anneannem gibi mi öldü? Anneannem öldüğünde babam, “İnsanlar doğar, yaşar ve ölür,” demişti. Ama abim yaşlı değildi ki! Eve gelmeyecek mi artık? Nereye gidecek? Onu göremeyecek miyim hiç? Oyun oynayamayacak mıyız? (D-26, s.16)
5. Yüzümü yastığa bastırıp bağıryorum! Abin ölse de sadece gözyaşı dökmene izin verileceğini, bağırmaman gerektiğini biliyorum. (D-22, D-26, s.16)
6. Ailede Türkçe bilen sadece o. Dev gibidir babam. Annem hep, “Biraz yaşlandı ama gölgesi hala koyu. Gölgesine sığındık mı bize bir şeycik olmaz,” der. (D-1, D-6, s.19)
7. İnsan evini de götürebilse yanında. Böyle çanta gibi. Güzel olurdu o zaman. Evsiz kalmazdık. (D-18, s.24)
8. Evimiz de savaştan zarar görmüş müdür acaba? Annem, “Savaş hepimize zarar verdi,” demişti. (D-7, s.26)

9. Bir öğle vakti annem, “Gitme,” dedi. Dayanamadım, gittim, onun için ayırdığım ekmeği götürdüm. Bence çok açtı, çünkü karnı midesine yapışmış gibiydi. Annem bilse kızardı. Artık pek ekmek yiyemiyoruz da ondan. Beni görünce sevindi. Hızlı hızlı kuyruğunu salladı etrafımda döndü. Biraz başını okşadım. Önüne ekmek koydum. Yemeye başladı. (D-5, D-8, D-18, s.28)
10. Babam, “Şanslıyız, bu insanlar savaşa karşı,” dedi. Şanslı mıyız gerçekten? Bence babam her şeyi bilir. Onun gibi olmak isterim ben. (D-6, D-7, s.35)
11. Ben büyük olsun isterdim. Duvar olsun. Savaşmak isteyenler gelemesin. Geçemesin kapıdan. (D-7, s.37)
12. “Kalacağımız çadırı tarif etti. Yemek dağıtılıyormuş. Ne zamandır doğru düzgün bir şey yemedik. Önce karnımızı doyuralım. Sonra çadıra gideriz.” (D-18, s.45)
13. Ayağa kalktım. Babamın boynuna sarıldım. Babam ekmek gibi kokar. Bunu anneme söylediğimde, “Eve ekmek getiren o,” demişti. (D-6, s.48)
14. Başkaları uyansın istemiyorsan fısıldayarak konuşursun. Fısıldadım ben de. (D-28, s.53)
15. Savaş kampa da gelir mi ki? Gelsin istemem ben. Yaşayalım isterim. (D-7, s.54)
16. Arapça konuştu. Şaşırdım. Korsan’a nasıl süt isterim diye düşünmüştüm. (D-1, D-5, s.55)
17. Kutunun içinde dursun Tartus. Ölmesin. Gidersek götürürüz onu da. (D-16, s.61)
18. Keşke işaretle konuşabilseydim! Öğrenirim belki. (D-1, s.66)
19. Türkçe öğretiyorlar. Bazı kelimeleri biliyorum ben. “Merhaba” diyebiliyorum mesela. (D-1, s.67)
20. Yalan söyledim ben. Kötü yaptım. Anneannem, “Yalan söyleyen köstebek olur. Saklansa da topraktan çıkmak zorunda kalır. Yalanı da saklayamaz, kendisini de,” derdi. İstemedim söylemek. Ağzımdan çıkıverdi. (D-24, s.68)
21. Adam eliyle hayır gibi yaptı. Arapça söyledi bu sefer. Biraz kızgın gibi. (D-1, s.70)
22. “Mmm, bakmayın böylelerine. Savaşı biz çıkarmadık. Olan bize oluyor. Masum halka oluyor. Bak, yerimizden yurdumuzdan olduk. Anlayan da var, anlamayan da. Dert etmeyin çocuklar. Haydi, devam!” (D-7, s.71)
23. Adam ne dedi, anlamadım. Türkçeyi iyi bilmiyorum daha. (D-1, s.75)
24. Annemi babamı göremem sandım. Ya bulamasalardı? Ya dilenci olsaydık? İstemem ben. Ailemin yanında olmak isterim. (D-6, s.79)

25. Arkadaşımdan ayrılmak üzüntülü bir şeydir. Hep uyumak istersin. Uyurken düşünülmez çünkü. Uyudum ben de. Hep uyudum... (D-2, D-27, s.82-83)
26. Yaşasaydım ne olurdu sence? Hep düşünürüm. Yaşasaydım büyüyünce ne olurdu ne yapardım? Hastalığım geçmedi. Ben umudumu kaybettim. (D-23, D-26, D-29, s.92)
27. Günlerimiz hep mahallede geçiyor. Bazı çocuklar Türkçe bilmiyor. (D-1, s.100)
28. Dükkanların içinden müzik sesi geliyor. Türkçe değil ama. Başka bir dil. Anlaşılmıyor bu şarkılar. (D-1, s.103)
29. Ben kırmızı arabaya bindim. Halebi sarı olana bindi. Samet topla oynadı. Oynar gibi yaptık, biner gibi yaptık. Alamayız çünkü. Bu oyuncaklar başka çocuklar için. Parası olan çocuklar için. (D-12, s.104)
30. “Çok garip bir rüya gördüm anne. Suriye’deki bütün tohumları topladım. Ağaçları kurtardım. Kırmızı arabam vardı! En sonunda yarış bile yaptık.” (D-16, s.109)
31. Müzik sesinin geldiği sokağa daldım. Saçları uzun bir abi gitar çalıyor. Şarkıyı anlamadım. Türkçe söylemiyor. (D-1, D-17, s.110)
32. Üstümüz başımız eski. Paramız olmadığı için yenisini alamıyoruz. (D-12, D-18, s.115)
33. Kırmızı arabam var ama öbür Suriyeli çocukların yok. Sırayla oynuyoruz. Onlar da sevinçli olsun isterim. (D-2, D-9, D-12, D-28, s.115)
34. Abimin bir fotoğrafı bile yok Zehra. Çok özledim onu. Rüyamda görüyorum bazen. (D-6, D-26, s.116)
35. Ben hiç mutlu olmadım. Ama sevinçli oldum bazen. Sen hiç mutlu oldun mu Zehra? (D-2, s.116)

3- SELİN BENİ TERK ETTİ

1. Ayrıca annem, tam bir kitap kurdudur. Her zaman bir şeyler okur. (D-25, s.12)
2. Salonumuz boydan boya kitaplarla dolu. Böyle bir evde yaşayınca haliyle kitaplarla aranız iyi oluyor. Kitaplarla mutlu olabiliyorum. Tıpkı oyun oynarken mutlu olduğum gibi... (D-2, D-25, s.13)
3. Yine de tam bir aile değilmişiz gibi geliyor. Çünkü sabahları onu göremiyorum ve babamsız oturduğum kahvaltılara henüz alışmış değilim. (D-6, s.21)
4. Selin de çok gülerdi bana. Daha doğrusu, söylediklerime, anlattıklarına... Onu, benimleyken hep mutlu ve gülerken görürdüm. Bu, hoşuma giderdi. (D-2, 27, s.29)

5. “Arkadaşlarımın çoğunun bir Facebook hesabı var ama,” dedim. “Üstelik üyelik işlemlerinde yaşlarını büyük giriyorlar, kimse de bunun doğruluğunu bilmiyor.” “Biz senin yaşını biliyoruz,” dedi annem. “Bu pek dürüstçe olmazdı sanırım.” (D-24, s.33)
6. Burası diğerlerinde farklı olarak, Galata’nın balıkçılarıyla, Haliç’e giren çıkan tekneleriyle yağlı boya bir tablo sunar size. Oturduğumuz yerde bir süre hiç konuşmadan bu manzarayı izledik. (D-16, s.36)
7. Babam gibi pek çok mimarın bu “yıkamak” sözcüğünden hiç hoşlanmadıklarını biliyordum. Bir yapının yıkımı sanırım onları fazlasıyla rahatsız ediyordu. (D-23, s.39)
8. Anlamadığım sözcükler, terimler dolaşıyor ortalıkta. Dedemin de bir mimar olduğunu belirtmeliyim. Hatta fakültede mimarlık öğrencilerine dersler veren bir hocaymış. Zamanında, yani emekliliğinden önce babamın da derslerine girmiş. (D-1, D-6, D-23, s.42)
9. Her sabah, ama istisnasız her sabah, okul servisini beklerken sokaktaki kedileri beslerdi Selin. Yalnızca beslemekle kalmaz; onlarla ilgilenir, belediyeyi arar, aşılarını takip ederdi. Sularına vitaminler koyar, gözü çapaklanana göz damlası yetiştirirdi. (D-5, D-8, D19, s.46)
10. Öğretmenimin mutlu olduğunu görebiliyordum ama çok önemli bir şey daha vardı; ben de çok mutlu olmuştum. (D-2, s.52)
11. “Annemle ayrılmayın,” dedim. “Eskisi gibi yine bir arada olalım. Yine birbirinizi sevmeyin misiniz? Bu ayrılıktan korkuyorum.” (D-6, s.72)
12. Yaşadığımız semti düşününce sokağımızdan çıktuktan hemen sonra, caddeniz karşısında Gezi Parkı vardı. Benim aklıma ilk orası gelmişti. Taş binaların arasında bir vaha gibi uzanırdı park. Bu aylar en güzel zamanıydı. (D-16, s.81)
13. Poşeti eline alıp biraz inceledi ve “Ranunculus...” filan gibi bir şeyler dedi. Sanırım düğün çiçeğinin Latince adıydı. Bu çiçeklerin her yerde kolaylıkla bulunabildiğini, kendisinin de ilk topladığı çiçekler arasında olduğunu söyledi. (D-1, D-16, s.82)
14. Daha sonra Selin alıyordu sözü. O da mükemmel Fransızcasını göstermek istiyordu tabii. Bildiği, duyduğu ne varsa hepsini Fransız aksanıyla sıralıyordu. (D-1, s.89)

15. Herkes sırası geldiğinde Fransızca bir sözcük söyleyecek ya da uyduracaktı. İşin ilginç yanı, bunu Fransız aksanıyla söyleme zorunluluğuydu. Sözcüğün ne olduğunun hiçbir önemi yoktu. “la derinyer,” diyordu Selin. “lö kraker,” diyordu Ceren. “lö jambon,” diyordum ben. (D-1, s.90)
16. Annem gülümsedi. Bir kitabın kısaltılmış bir baskısının olmasını asla onaylamazdı. Bunun yazara, okura büyük bir haksızlık ve saygısızlık olduğunu düşünürdü. (D-13, s.102)
17. Sonra annem mutfaktan getirdiği birkaç şişe suyu ve birkaç kutu sütü kapıya çıkardı. Merdivenlerde oturanlara uzattı. “Dikkatli olun,” dedi ve kapıyı usulca kapattı. (D-8, D-19, s.110)
18. Kucağında, o hep “güzel kızım” diye sevdiği sokağın en çelimsiz, en pasaklı, en şaşkın kedisi duruyordu. Tıpkı kuşlar gibi o da hareketsizdi. Zavalılık, demek hiçbir yere gidememiş, belki de bizden biri yardıma gelir diye beklemişti. Selin sessizce ağlarken bir yandan da kedinin tüyleri üzerinde parmaklarını gezdirip onu incitmeden seviyordu. (D-5, D-26, s.112)
19. Ne söylemem gerektiğini bilmiyordum aslında. Yalnızca Selin ağlamasın, üzüntüsü biraz olsun hafiflesin istiyordum. (D-27, s.113)
20. “Çok değişme Deniz,” dedi. “Sen benim en iyi arkadaşısın! Hep böyle nazik ol, olur mu? Hem seni böyle seviyorum, sen hiç bana yalan söylemedin.” (D-4, D-24, D-27)
21. Bahçenin içindeki küçük tabelalardan anladığım kadarıyla domates ve biber ekilmişti. Suyu tasarruflu kullanmak için domates, biber fideleri küçük kanallarla birbirine bağlanmıştı. (D-16, s.118)
22. Park gerçekten çok kalabalıktı ama şaşılacak kadar temizdi de. İnsanların temizliğe özen gösterdiğini, çöp torbalarının doluluğundan anladım. (D-16, s.119)

4- MAVİ ZAMANLAR

1. Kitapların hepsini gözden geçirmek, tek tek incelemek, arka kapaklarını okumak istiyordu. (D-25, s.8)
2. “Çocuklar bakın! Bin yıllık, çift kemerli bir Roma köprüsünden geçiyoruz.” (D-30, s.21)
3. Karınca gibi çalışan işçileri ve arkeologları göstererek, “Hepsi yürekleriyle çalışıyorlar, bir hafta boyunca bunu sizler de fark edeceksiniz çocuklar. Biz

burada arkeologlar, mimarlar, restoratörler ve fotoğrafçılar, kocaman bir aile gibiyiz,” dedi. (D-11, D-23, D-28, s.24)

4. “Olağanüstü! Bu, Vivaldi...” dedi Aktan.

“Kimin olduğunu nereden bildin?”

“Pişano alıyorum, hafta sonları klasik müzik konserlerini kaçırmam!” (D-17, s.29)

5. Karşıdan, işaretlenmiş taşları el arabasıyla taşıyan, kısa boylu, yanık yüzlü, saç sakalı birbirine karışmış iki işçi geliyordu. Araba sağa sola yıkıla savrula gidiyordu. İşçilerin üzerindeki kolsuz fanilalar terden vücutlarına yapışmıştı. Nefes nefese kalmışlardı, ikisinin de göğsü kalaycı körüğü gibi inip çıkıyordu. (D-11, D-23, s.31)

6. “Sıkılmak ne demek, olur mu hiç öyle şey. Merak, bilimin ikiz kardeşidir. Merak etmesek neyi öğrenebilirdik ki?” (D-15, s.43)

7. “Bu yazı Grek alfabesi ile yazılmış, çoğu silindiğı için anlamı yok. Ama bu yazıyı bugünün harflerine çevirerek söyleyeyim size: S,C,L,S,M,Y,N,L,D.” (D-1, s.51)

8. “Aslında, müzeleri gezerken gördüğümüz eserleri binlerce yıl önce yaratanları düşünüyoruz da bugün çok daha fazla emek harcayıp onları bize kazandıranlar aklımıza gelmiyor.” (D-11, D-23, s.53)

9. Paris’in yüreğinde gezinen, tarihin sanığı Seine Nehri, yüzyıllardır süren yorgunluğuna inat, kaynağından az önce çıkmış genç bir ırmak hevesiyle akıyordu kentin koynunda. (D-16, s.63)

10. Necip aralarında Sanskritçe okuyabilen tek kişiydi. Haritanın altındaki yazıları onlara okumazsa dürüst davranmamış olacaktı. (D-1, D-24, s.65)

11. “Bak Reşat! Ben yıllarını Cern Araştırma Laboratuvarı’nda geçirmiş bir jeofizikçiyim. Yer çekirdeğinden uzaya değin manyetik alanın özelliklerini iyi bilirim. Bu dört kristal, bir çeşit mıknatıslanma oluşturuyor Dünya’da.” (D-15, D-23, s.67)

12. “Ne abuk mutlu olabiliyoruz burada!” dedi Kemiki Sibel.

“Mutluluk, yetinmeyi bilmektir,” dedi Ahmet Bey. (D-2, s.77)

13. Birce’nin içi acıdı.

“Ne yani Pülmüz teyze, şimdi eve gidip iş mi yapacaksın?”

“Ne sandın ya? Gece gündüz inekleri bile ben sağıyorum. Daha iş ook... Gilman’la verimiz el ele, yaparız evelallah!” (D-3, D-11, D-14, s.82)

14. “Ahmet abi anlatmadı mı size? Hızla kazı yapıp buluntuları kurtarıyorlar. Çünkü burası Yortanlı ve Çaltıkoru barajlarının gölet alanı ortasında kalacak. Amaç, burası sular altında kalmadan önce elden geldiğince fazla şeyi kurtarabilmek.” (D-30, s.87)
15. “Bor, düşünölebilecek en temiz yakıt. Geleceğın otomobili benzin yerine bor ile çalışacak. Hem çevre kirliliğı olmayacak hem de kullanılan yakıt değeriendirilebilecek. Amerika Birleşik Devletleri rezervlerini yıllar önce kullanmaya başladı, kendi topraklarından çıkarabileceğı miktar gittikçe azalıyor. Türkiye ise bor zengini!” (D-15, D-16, s.93)
16. “Onda anlamayacak ne var, İlya’ya yansıması anlamına geliyor. Biraz şiir okusan bunun anlamını çabuk kavradın,” dedi Aktan heyecanla. (D-25, s.137)
17. “Hadi abi, kalkamıyor musun yerinden? Yolcu yolunda gerek.” (D-1, s.153)
18. “Biz de teknolojiye kristalleri enerji iletiminde kullanıyoruz. Lazer teknolojisinde yakut kristali kullanılıyor. Bilgisayar hafızalarında, ses ötesi tezgahlarda, radyo frekanslarının kullanımında hep kuvars kristali kullanılıyor.” (D-15, s.155)
19. Cerenimo’nun gün boyu uyuklaması herkesin canını sıkmış, Ahmet Bey onu Bergama’ya veterinerine götürmüştü. Döndüklerinde Cerenimo iyileşmişti ama huzursuzdu. Sürekli havlıyor, onlara bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. (D-5, D-19, s.157)
20. Ot kokuları, ılık meltemin büyüsyyle canlanıp Alyanoi eteklerinde nazlı nazlı dolandı bir süre; sonra uzak dağların doruklarına doğru yükseldi. Gecenin hiç beklenmedik bir anında, birden sabaha dönüştü sanki karanlıklar. Umutsuzlara umut, sevgililere aşk dağıtan, dev bir top fırladı ağaçların ardından; gitti gitti ot kokularına bulanana dağın doruğuna durdu. (D-4, D-16, D-29, s.158)
21. Git ve kurtar Alyanoi’nin yer altı kentini. Su için doğdu, su içinde yok olmasın! (D-30, s.180)
22. Selo bir an onu orada bırakmayı düşündüyse de yine de içinden çıkıp geliveren ‘iyi kalpli Selo’nun sesini dinledi. İbrahim’i çıplak sırtına aldı. Her insanın içinde iyi kalpli bir ikizi bulunurdu. Asıl başarı onu ortaya çıkarabilmektir. (D-8, D-14, s.181)
23. “Eğer barajın projesi değıştirilmeseydi bugün bütün bu güzellikler su altında kalmış olacaktı. Alyanoi dünyaya örnek olmuş, sular altında kalmaktan kurtarılmış ilk kenttir. Bu kazıyı başlatan, kentin sular altında kalmaması için

emek harcayan ilk kişi, eli öpülesi ustamız, Ahmet Öğretmenimizdir.” (D11, D-23, D-30, s.187)

24. Gilman sevinçle çığlık attı. Sevinç gözyaşları, İlya Çayı’nı çoktan aşır, dere tepe dümdüz gidip yer altı sularına karışmıştı bile.

“Evet! Bu bizim Birce! Demek sen onun kızısın.” (D-2, D-27, s.189)

5-AMBER’İN ZAMAN KAPSÜLÜ

1. Tiktak, babamın yakın arkadaşı olan Saatçi Erdal amcanın oğluydu. Üniversitede ikisi de mimarlık okumuş olsalar da Erdal amca, aile mesleği olan saatçiliği sürdürmeyi seçmişti. Aradan geçen yıllar içinde babam, başarılı bir iç mimar olmuş; Erdal amca ise Saat Dükkanı adındaki dükkanından hiç ayrılmamıştı. Farklı hayatları seçmelerine rağmen, ikisi de üniversite yıllarındaki dostluklarını korumayı bilmişlerdi. (D-6, D-23, D-27, s.6)
2. Ama ben hiçbir zaman unutamayacağı bir hediye vermek istiyordum babama. Onu ne kadar sevdiğimi, düşündüğümü bu hediyeyle kanıtlamak istiyordum. (D-4, D-6, s.9)
3. Annemi ben henüz üç yaşındayken kaybetmişiz. Hayal meyal birkaç görüntü dışında hiçbir şey hatırlamıyorum onunla ilgili. (D-6, D-26, s.12)
4. Bir ay önce; bilimsel konuları işleyen bir kitapta Amber Taşının Oluşumu adında bir yazı okumuştum. Okuduğumdan öyle etkilenmişim ki bazı geceler rüyamda, yazıda anlatıldığı gibi bir çam ağacından akarak önüne çıkan tüm canlıları içinde hapseden yapışkan reçineyi görüyordum. (D-15, D-25, s.17)
5. “En önemlisi babamın hüznünün, mutsuzluğunun arkadaşındaki nedeni öğreneceğim. Biliyor musun, babam her akşam, gizli gizli Ferda’nın mektubunu, sakladığı kutudan çıkarıp bakıyor. Hep düşünceli, hüzünlü... Artık onu mutlu görmek istiyorum,” dedim. (D-2, D-6, s.30)
6. Tiktak da tıpkı benim gibi, gerçekleri her zaman yalana tercih ederdi. Ancak Ferda’yı bulmak için olur olmaz yalanlar söylemiştik. (D-24, s.37)
7. Bir süre düşündükten sonra kadının kolumu tutarken “hola” dediği aklıma geldi. Heyecanla internette holanın ne anlama geldiğini aradım. Bulduğum anlam aklımı daha da karıştırdı. İspanyolca ‘merhaba’ demekti. Öyleyse kadın bir İspanyol’du. (D-1, s.43)
8. “Beyin fırtınası yapıyoruz, aklıma gelenleri sıralıyorum işte. Fikir üretmeye çalışıyorum Amber. Lütfen, sen de biraz konsantre ol ve düşün!” (D-15, s.53)

9. Teyzenin evinde de kalabilirdik ama babam evin diğer odalarındaki eşyaların kullanılmadığı için ihtiyaç sahiplerine dağıtıldığını hatırlamıştı. (D-8, D-12, s.59)
10. Babam “Hekim Bey diye eniştemden bahsediyor,” dedi. “Eniştem doktordu. Hekim, yani doktor...” (D-1, D-23, s.63)
11. Hemşire, teyzenin sağlığının son günlerde iyiye gitmediğini anlatıyordu babama. Artık hiçbir şeyi hatırlamıyor ve uyku problemi yaşıyormuş. Beni üzecek şeyler duymak istemediğim için evin içinde gezinmeye başladım. (D-6, D-19, s.66)
12. Babam benimle geçmişe ait bir şey paylaşıyordu. Büyük teyzeyi görmek ona iyi gelmişti. Resmine bakarak hüzünlendiği Ferda’yı görmek, babamı çok mutlu bir insan yapabilirdi. (D-2, D-6, s.77)
13. “Deja-vu ne?”
Babam önündeki peçeteye ağzını sildi ve bir yudum su içti. “Fransızca bir kelime. ‘Daha önceden görmek’ anlamına geliyor. Aslında şöyle: yaşanan bir olayı, sanki daha önce yaşamış gibi hissetmek.” (D-1, s.82)
14. Ilık esen rüzgar, yaşlı çam ağacının dallarını titretiyor, etrafı kozalak ve çam yaprakları ile dolduruyordu. Derin bir nefes aldım. Mis gibi çam kokuyordu. Sonuçları yanlış olabilecek seçimler yapmak yerine, gerçekleri babama anlatacağım için mutlu ve huzurluydum. (D-2, D-16, s.103)
15. Ferda’yı bulmayı en çok babamın mutluluğu için istiyordum. (D-2, D-6, s.112)
16. Babam iç mimar olduğu için evimizin dekorasyonuna hep önem verir, zaman zaman benimle iç mimariye ilişkin ilginç bilgiler paylaşırdı. Evimizde bulunan dekorasyon, iç mimari dergileri sayılamayacak kadar çoktu. Bu yüzden gittiğim değişik mekanları inceler, babamın öğrettiği bilgiler ışığında değerlendirmeler yapmadan duramazdım. (D-23, s.113)
17. Tiktak, “Tiyatroyu seçtim,” dedi. “Sahne tasarımıyla ilgili derslerimiz de olacakmış. Öğretmen de iyi bir tasarımcı olabileceğimi düşünüyor. Yaz okulu harika bence...” (D-17, D-23, s.146)
18. Hayattaki tek dostumu çok kırmıştım. Yüzümü görmemek, benimle karşılaşmamak için annesine bin türlü yalan söylemişti. (D-27, s.148)

19. Annemin hasta olduğu kötü günleri, babamın bana tek başına bakmaya ve annemin yokluğuna alışmaya çalıştığı o korkunç günleri hatırlamayacak kadar küçüktüm aslında... (D-6, D-19, D-26, s.154)
20. ‘Kız halaya, oğlan dayıya çeker’ diye bir atasözü var. Amber şimdiden sana çok benziyor. (D-1, s.160)
21. Moralim yine de bozuk. Seninle saatlerce gülerek geçirdiğimiz günleri özliyorum. Bülent’le aranızda ne sorun varsa çözersiniz. Siz kardeşsiniz. Ben çok hastayım ve en iyi arkadaşşıma çok ihtiyacım var. (D-6, D-19, D-27, s.162)
22. Özlemle mektuba dokunmuştım ve kendimi ilk kez anneme bu kadar yakın hissetmişim. (D-6, D-26, s.169)
23. Bana yardım edebilecek tek kişi, en yakın dostum Tiktak’tı. Defalarca özür dileyecek, gönlünü alacaktım. (D-14, D-27, s.171)
24. “Başına güneş geçti tabii,” dedi Erdal amca. “Şimdi daha iyisin değil mi? Bir doktora gitsek aslında...” (D-19, s.172)
25. Ne de olsa annemin sevdiği, güvendiği biriydi. En önemlisi de çocukluk arkadaşşıydı. Annem onu o kadar çok seviyorsa ben de onu sevebilirdim. Hem bana annemi en iyi Ferda anlatırdı. Ferda’dan annemle geçirdikleri çocukluklarını dinlemek istiyordum. (D-4, D-6, D-27, s.178)
26. Önce, bir süre birbirlerini izlediler. Sonra da sımsıkı, sevgiyle sarıldılar. Gidip yanlarında durdum. Ne yapacağımı ne diyeceğimi bilmiyordum. Çok mutluydum, o kadar. Ferda beni gördü. Bana göz kırpıp gülümsedi. (D-2, D-4, D-6, s.185)
27. “Aslında bu annenin hediyesi Amber... Onu kaybetmeden bir süre önce, bana ne yazık ki çok geç ulaşan bir mektubunda, kızı Amber için bir zaman kapsülü hazırladığını yazmıştı Sevgi...” (D-6, D-26, s.189)

6- KAPİLAND’IN KOBAYLARI

1. Marjinal kendini hayatın sıkıcılığından kurtaran fantastik kitapları oldum olası severdi. (D-25, s.7)
2. “Bana ne ben yalnızca bir öneride bulundum. Hem boşuna bekleme doktor olmamı, genetik mühendisi olacağım ben.” (D-23, s.12)
3. Biliyorsunuz, yeni ceza yasası son zamanlardaki şiddet olaylarından dolayı, 18 yaşından küçükler için de ağır cezalar içeriyor. Ceza sorumluluğum yok, nasıl olsa bir saat tutup sonra serbest bırakırlar, diye düşünmeyin. (D-10, D-13, s.22)

4. Aslında Kapilandlı bilim insanları bu ilaca “anti-row” adını vermişti. “Row” virüsün adıydı ve kavga, kargaşa anlamını taşıyordu. Birlikte çalıştıkları Türkiyeli bilim insanları bu bakteriyi kendileri keşfetmedikleri ve daha alt görevlerde çalıştıkları için bakterinin ve ilacın isim babalığını da yapamamışlardı. (D-1, D-15, s.29)
5. Gerçekten de her sabah Nurten Hanım, kızı servise bininceye kadar pencereden bakardı. Öfkeyle mırıldandı Mehtap:
“Otuz yaşıma da gelsem pencereden bakacak.” (D-6, s.47)
6. “Neden onun eline bu fırsatı verdiniz? Anlamıyorum sizi! Ne yapmaya çalışıyorsunuz? Geçen gün bütün bunların Kapiland’ın kirli bir politikası olduğunu söylediniz. Ülkemizde obezite büyük bir sorun olarak karşımıza çıkarken Kapiland’ın kasası parayla doluyor.” (D-19, s.59)
7. Sevda Hanım, “Yalnızca korkak olduğunuz için susuyorsunuz,” dedi, “başka mazeret aramayın kendinize. Ama ben konuşacağım, sizin gibi kabuğumun içine çekilip oturamam.” (D-21, s.61)
8. “Onu kastetmedim,” dedi kadın. “Mehtap bir aydır yiyor bunlardan, kızının sağlığını düşünüp okumadın da şimdi kendi sağlığın için okuyacaksın.” (D-6, D-19, s.68)
9. “Seni çok fazla ilgilendirmiyor tabii. Çünkü ne cebinden ne yüzyılların mirası kültüründen bir şey yitirdiğin yok. Dünyadaki tüm kedilerin kültürü aynı. Ama Kapiland hem malımızın hem kültürümüzün yok olmasına neden oluyor sayın Tarçın...” (D-5, D-30, s.92)
10. “Fransızca bilmeden Fransızlarla nasıl arkadaşlık ediyorsun?” diye sordu. (D-1, s.110)
11. “Umarım Burhan’ın ayağı çok kötü olmamıştır,” dedi Mehtap. (D-19, D-27, s.138)
12. Bülent, metabolizma hastalıkları konusunda uzmandı. Son aylarda yoğun olarak hastaneye başvuran obez hastalarla ilgileniyor, tezini de obezite üzerine yapmayı planlıyordu. (D-19, D-23, s.153)
13. “Ben doğadan ve doğallıktan yanayım doktor. Doğa bana 80 yıl verdiyse 80 yıl yaşarım, 90 yıl verdiyse 90 yıl; bunu değiştirmek istemem. Şimdi ilacı vereceğim çocuk, doğa dışı bir yaşlanma içinde, onun için geliştirdim ben bu ilacı, gençliğine geri dönmek isteyen normal yaşlılar için değil.” (D-16, D-19, s.186)

14. Her ne kadar evindeki eşyalar sigortalı olsa da çok sevdiği tablonun bozulmuş olması, sigorta şirketinin vereceği parayla giderilemeyecek bir boşluk yaratmıştı içinde. (D-17, s.191)
15. Baştan sona sevinç ve dikkatle dinledi, uluslararası komisyonun rapor sonucunu ve B.G. dedikleri Burhan Güralp'in iyileşmeye başladığı haberini. (D-2, D-19, s.192)
16. Bütün eve bu özel harman çayın kokusu yayıldı. Büyükbaba yapmıştı bu harmanı. Kendi bahçesinde yetiştirip kuruttuğu papatya, nane ve kekik karışımı bir çay... (D-16, s.198)

7- TENEKE KAPLI İVAN

1. Sonra gözlerini kapar, “Gerçek annem nasıl biriydi acaba?” diye sorardı kendine. Yıllarca onu aramaya gelmeyen annesini merak ederdi. (D-6, s.10)
2. Her zaman sarı saçlarını başının üzerinde toplar, ipeksi sesiyle şarkılar söylerdi.
“...
Çeşmelerin yanında duruyor
İhlamur ağacı
Gölgesine uzandığım
Tatlı düşler kurduğum
İhlamur ağacı
Canım ağaç, sevgili ağaç,
İhlamur ağacı...” (D-1, s.12)
3. “Haydi bakalım dostlar, yolcu yolunda gerek. Gün batmadan gidip bulalım şu İvan’ı. Bakalım bize anlatacak ne hikayesi var?” (D-1, s.29)
4. Drago’ysa gülerek bir türküyü başlamıştı bile:
“İnişlerde ırgalar,
Yokuşlarda yorgalar,
Müjdeler olsun kargalar,
Eniştem bir eşek aldı...” (D-1, s.32)
5. “Sorulmaz mı? Ben İvan’ı onca zaman sonra bulmuşum, bırakır mıyım? Yere dökülenleri topladık. Meğer yıllardır müzisyenlik yapıyormuş. Kemaniyla geçiniyormuş. Yıllarca bir orkestrada keman çalmış. Para kazanmış.” (D-17, D-23, s.37)

6. “Köprülübucak’a...” diye araya girdi Hubuş. “Beni de götür, dedim ya kabul etmedi. Obadakilerin sana ihtiyacı var, dedi. Mecbur kabul ettim kalmayı.” (D-3, s.49)
7. Dafni ise yatağında dönüyor, zavallı Cingöz’ün gecenin karanlığında nerelerde olduğunu, neler yaptığını düşünüyordu. (D-5, s.61)
8. Araba yolda biraz ilerleyince, kendisini bambaşka bir coğrafyanın içinde buldu. Karşıda, bir gün önce durup kenti hayranlıkla seyrettikleri tepe, tüm görkemiyle, yemyeşil uzanıyordu. Tepeden kıvrılarak inen yolun iki tarafındaki çayırılığın ibraz ötesinde, koyu bir ormanlık arazi başlıyordu. Ormanın yola bu denli yakın olduğunu dün nasıl da fark etmemişim, diye düşündü. (D-16, s.75)
9. “Evet, onlarla çalıştı. Siz bilirsiniz Drago, İvan çok iyi keman çalardı. Eşi benzeri yoktu sanatının. Kendine de çok güvenirdi. Bu dünyada benden iyisi yok derdi hep.” (D-17, D-21, D-23, s.102)
10. “Seni kimselerle değişmem Drago! Sen dünyadaki en, en, en iyi arkadaşsın!” (D-27, s.108)
11. “Palyanço değil, palyaço,” diye düzeltti Dafni. Eğilip korkuluğun yüzüne bakınca çığlık atıp geri çekildi. (D-1, s.111)
12. “Tiyatrodan ayrılmadan önceki gece Begüm söylemişti bu şarkıyı bana.” Durdu, büyük bir lokma yutar gibi zorla yutkundu. “Onu çok özledim Drago.” (D-6, s.120)
13. “Tabi söylerim baba,” deyip bir şarkıya başladı:
“Çok az vaktim var
çok az
Önceleri tırtıldım
Kelebek oldum bu yaz
Çiçeklere kondum neşeyle
Polen yedim biraz
Çok az vaktim var
çok az
İşte rengarenk kanatlarım
Gerisi işve, gerisi naz
Çok az vaktim var

Çok az” (D-1, s.133)

14. “İki sirki birleştirmek istiyorum Dafni. Böylece çok daha başarılı bir sirk ortaya çıkacak. Hem de düşmanlık bitecek. Kardeşlere de bu yakışır.” (D-6, D-7, s.139)
15. “Biliyorsun, dedem... Evden gün ağarır ağarmaz çıktım. Bu saate kadar çok meraklanmıştır.” (D-6, s.201)
16. “Drago, bu yaptığın çok ayıp. Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer, unutmama.” (D-1, s.207)
17. Çaylarını yudumlarken Drago ve İvan birbirlerine mutlulukla gülümsüyorlardı. (D-2, D-27, s.213)
18. “Olay şu İvan...” diye konuşmaya başladı Drago. “Duran hayatını çok monoton buluyor ve kendini mutsuz hissediyor. Belki bir operet sahnelerse, yeniden mutlu olacak, yeniden hayata sarılacak. Biz de bir operet için orkestra bulmaya karar verdik.” (D-2, D-17, s.217)
19. “Eveth, bis de Yersu kentiğine gıdıyoğruss!” diye karşılık verdi arabadaki kırmızı saçlı adam. (D-1, s.222)
20. “Buraya gerçekten oldukça uzaktır. İşte müziğin gücü burada arkadaşlar. Müzik, dünyanın her yerinden insanları buluşturur, kaynaştırır. Çünkü müzik evrenseldir.” (D-17, s.222)
21. “Ne derler bilir misin ufaklık? diye sordu. “Dünyada her şey yıkılsa bile gelecek yerinde dururmuş. Ben bu saçları değirmende ağartmadım. Umut hiçbir zaman tükenmez bilirim. Ne yalan söyleyeyim, mucizelere de inanırım.” (D-29, s.228)
22. “İvan gibi ben de hayatta mucizelerin olabileceğine inanırım,” diyerek gülümsedi Mişa. “Ama sevgiye ve dayanışmaya da inanırım. Sizin teklifinizi İvan’a borcum var diye kabul ettiğimi sanmayın sakın.” (D-4, D-14, s.230)
23. “Haydi Dafni, bugün senin günün. Kabul etmeliyim ki bu konuda boynuz kulağı geçecek,” dedi Begüm. (D-1, s.236)

Ek 2. Özgeçmiş

